

MAM § PRAWO

Nr 2 / 2011 r.

projekt realizuje:

**STOWARZYSZENIE
INICJATYW
SAMORZĄDOWYCH**

Bezpłatne Porady Prawne i Obywatelskie

www.sis-dotacje.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - Najlepsza Inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

MAM § PRAWO

Realizator projektu:

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych

ul. Narutowicza 56a, 20-016 Lublin
tel. 81 53 43 200, 81 53 43 203
www.sis-dotacje.pl, info@sis-dotacje.pl

Partner projektu:

Urząd Miejski w Opolu Lubelskim

ul. Lubelska 4, 24-300 Opole Lubelskie
tel. 81 827 72 45, fax 81 827 72 00
www.opolelubelskie.pl, sekretariat@opolelubelskie.pl

Źródło finansowania:

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013

Priorytet V. Działanie 5.4. Poddziałanie 5.4.2
„Rozwój dialogu obywatelskiego”
Instytucja wdrażająca: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Człowiek - najlepsza inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Szanowni Państwo

Oddajemy w Państwa ręce kolejny numer kwartalnika „Mam § Prawo” wydawanego w ramach projektu pod takim samym tytułem. Projekt „Mam Prawo” stanowi odpowiedź na bardzo istotny problem społeczny jakim jest brak bezpłatnego dostępu do profesjonalnych usług prawnych oraz wynikającą z luk w systemie edukacji niską świadomość prawną obywateli.

Już pierwsze miesiące naszej pracy pokazują jak bardzo potrzebny jest ten projekt. Od maja br. udzieliliśmy już 10 000 porad pomagając ponad 4 000 osób. To ponad 1.500 porad miesięcznie, a zainteresowanie naszymi usługami stale rośnie. To oznacza, że mieszkańcy naszego regionu mają ogromną liczbę nierozwiązanych dotąd problemów prawnych, z którymi nie mieli dotąd się zwrócić. Niektóre z tych spraw – a mamy takie przypadki – pozostają nieuregulowane nawet od 40 lat.

Wysoka liczba udzielonych porad pokazuje zatem, jak bardzo do tej pory dostęp

do pomocy prawnej i informacji prawnej był utrudniony. Bez takich projektów jak nasz byłby dla wielu wręcz niemożliwy ze względu na barierę kosztową i świadomościową. Wiele bowiem z osób korzystających z naszych usług nawet nie przypuszczała do tej pory, że może w rozwiązaniu swoich spraw skorzystać z pomocy profesjonalnego prawnika. Miało raczej przekonanie, że tego typu usługi są dostępne tylko dla osób zamożnych.

Stale rosnąca liczba porad udzielanych w ramach projektu związana jest więc nie tylko z liczbą problemów z jakimi borykają się mieszkańcy naszego regionu, ale i z systematycznie rosnącą – o co dbamy – świadomością prawną osób z powiatów objętych wsparciem projektu.

Niebagatelną rolę odgrywa w tym procesie publikacja, którą trzymacie Państwo w dłoniach. Pełni ona w naszym projekcie bardzo ważną rolę – z jednej strony jej celem jest podnoszenie świadomości prawnej mieszkańców naszego regionu, z drugiej zaś inspirowanie do aktywności obywatelskiej i współpracy międzyinstytucjonalnej wokół idei budowania państwa prawa. Państwa tworzonego przez świadomych swych praw i obowiązków obywateli. Przynosi to już pierwsze efekty.

O pozytywnym odbiorze naszych działań, a tym samym sukcesie projektu decyduje właśnie jego kompleksowość oraz innowacyjność - nieprzypadkowo zajął on pierwsze miejsce w konkursie dotacji MPiPS. Projekt jako jedyny w kraju oferuje tak wszechstronne działania dostosowane do indywidualnych potrzeb mieszkańców i uwarunkowań lokalnych. Pozwól sobie wymienić tylko najważniejsze; diagnoza barier i potrzeb mieszkańców, stały monitoring zapotrzebowania na określone porady prawne, różnorodne formy poradnictwa prawnego w tym jedyna w kraju internetowa e-kancelaria prawna, specjalnie opracowany system informatyczny wspierający poradnictwo prawne poprzez gromadzenie tematycznej bazy wiedzy prawnej, działania promocyjno-informacyjne skierowane do mieszkańców i instytucji z obszaru wsparcia, współpraca instytucjo-

nalna na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, partnerstwo z samorządami w zakresie utrzymania efektów projektu po jego zakończeniu.

Z ostatnim działaniem związana jest także nasza inicjatywa zapoczątkowania ogólnopolskiej dyskusji na temat systemowego uregulowania dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej dla wszystkich obywateli. Dostrzegamy bowiem problem, który od lat nie znajduje ustawowego rozwiązania, a wszystkie prezentowane przez kolejne rządy propozycje są niezadawalające. Są one bowiem bardzo cząstkowe i nie zapewniają powszechnego dostępu – lecz tylko dla wybranych grup obywateli i w bardzo ograniczonym zakresie. Zachęcam do zapoznania się z prezentowanymi w tej sprawie stanowiskami różnych środowisk i aktywnego włączenia się w dyskusję.

Wracając do naszego kwartalnika – na łamach 12-tu jego kolejnych numerów przedstawimy artykuły związane z takimi kwestiami jak państwo obywatelskie, prawa człowieka, świadome uczestnictwo obywateli w procesach konsultacyjnych, partnerskie relacje instytucja-interesant, partycypacja społeczna, a także publikować porady prawne z zakresu najczęściej dotyczących mieszkańców regionu problemów życia codziennego.

Zachęcam do lektury kolejnych numerów kwartalnika, aktywnego włączenia się w promocję obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej oraz bieżącej współpracy z naszą redakcją – chętnie opublikujemy każdy interesujący tekst wpisujący się w dyskusję nad problemem dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej, aktywności obywatelskiej oraz budowania państwa prawa - państwa otwartego i przyjaznego obywatelowi.

Krzysztof Szydłowski

Prezes Zarządu

Stowarzyszenia Inicjatyw Samorządowych

Honorowy Patronat:

Krzysztof Hetman

Marszałek Województwa Lubelskiego

Arkadiusz Bratkowski

Posel do Parlamentu Europejskiego

Serdecznie gratuluję Stowarzyszeniu Inicjatyw Samorządowych tak społecznie nośnego i cennego pomysłu. Zachęcanie do korzystania z pomocy prawnej i zapewnienie tejże w formie bezpłatnych porad znakomicie przyczynia się zarówno do rozwijania świadomości prawnej wśród ludzi, jak też kształtuje postawy charakterystyczne dla społeczeństwa obywatelskiego.

Niebagatelne znaczenie ma również fakt, że w ramach projektu Stowarzyszenia z bezpłatnego doradztwa prawniczego będą mogły skorzystać także osoby zamieszkujące tereny wiejskie, na których dotychczas dostęp do pomocy prawnej był dość utrudniony.

Krzysztof Hetman

Marszałek Województwa Lubelskiego

W numerze:

- Relacja z konferencji i seminariów poświęconych przyszłości bezpłatnego poradnictwa prawnego na Lubelszczyźnie
- Poradnictwo prawne powszechnie dostępne i bezpłatne
- Diagnoza poradnictwa prawnego i obywatelskiego na terenie ośmiu powiatów woj. lubelskiego
- Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie jako skuteczna metoda walki z wykluczeniem społecznym
- Wszystko o alimentach
- Obowiązki ojca wobec kobiety w ciąży
- Bezpieczeństwo w Internecie
- Służebność przesyłu
- Służebność drogi koniecznej
- Skorzystaj z porady prawnika bez wychodzenia z domu. Przykładowe e-porady

Projekt „Mam Prawo” realizowany jest przez Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych na zlecenie MPiPS. Współfinansowany jest ze środków europejskich w ramach Poddziałania 5.4.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

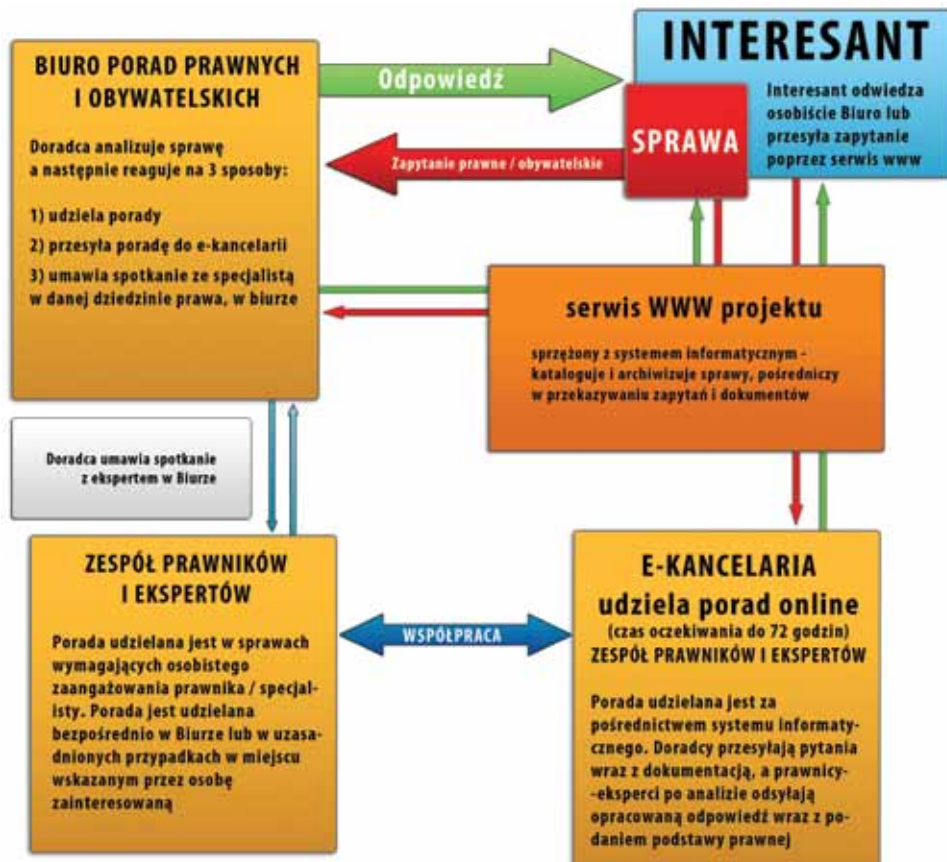
Swoim zasięgiem projekt obejmuje osiem powiatów, w których do tej pory nie funkcjonowały tego typu placówki – są to powiaty: kraśnicki, puławski, biłgorajski, janowski, rycki, krasnostawski, świdnicki i opolski. Projekt swoimi działaniami obejmuje również osoby zamieszkałe na terenach wiejskich, gdzie tego typu wsparcie było jak dotąd niedostępne. System porad wyjazdowych dodatkowo obejmuje osoby nie mogące swobodnie poruszać się – starsze, niepełnosprawne, opiekujące się osobami zależnymi.

Świadczenie poradnictwa prawnego i obywatelskiego

Porady prawne i obywatelskie świadczone są w Biurach Porad Prawnych i Obywatelskich w Świdniku, Puławach, Kraśnymstawie, Kraśniku, Opolu Lubelskim, Biłgoraju. Udzielane są one osobiście w trakcie dyżurów i umówionych spotkań, listownie, telefonicznie lub drogą internetową przy pomocy formularza dostępnego na stronie internetowej projektu (e-kancelaria).

Kampania informacyjno promocyjna

Podstawowymi zasadami funkcjonowania BPPIO są: bezpłatność i powszechność dostępu mieszkańców ww. powiatów do oferowanych porad/informacji a także ich rzetelność, poufność, bezstronność oraz aktualność.

W celu zwiększenia zainteresowania bezpłatnym poradnictwem wydawany jest niniejszy biuletyn informacyjny oraz regularne aktualizowanie treści portalu internetowego projektu o specjalistyczne teksty.

Publikowane teksty prezentują prawne aspekty najbardziej popularnych obszarów życia społecznego, zawodowego i gospodarczego oraz najczęstsze problemy, z którymi spotykają się mieszkańcy regionu. Artykuły ukazują możliwości samodzielnego i społecznego rozwiązania lokalnych problemów oraz realizacji społecznych przedsięwzięć.

Budowanie platformy współpracy wokół kwestii poradnictwa

Działania pomocnicze skierowane są do Jednostek Samorządu Terytorialnego i zmierzają do nawiązania współpracy lokalnych instytucji w zakresie wypracowania modelowych rozwiązań i mechanizmów współpracy JST z instytucjami obszaru polityki społecznej w kwestii powszechnego Odstępu do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich. ■

Zasady udzielania porad prawnych

Poufność

Porady prawne i obywatelskie udzielane są w warunkach i na zasadach pełnej poufności, z uwzględnieniem wyjątków wynikających z obowiązującego prawa.

Bezpłatność

Informacje prawne, porady prawne i obywatelskie udzielane są nieodpłatnie.

Rzetelność

Informacje prawne, porady prawne i obywatelskie udzielane są w sposób rzetelny, konkretny i wyczerpujący, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Profesjonalizm

Informacje prawne, porady prawne i obywatelskie udzielane są przez osoby

kompetentne, przygotowane do prowadzenia sprawy zarówno merytorycznie, jak i metodologicznie.

Samodzielność klienta

Informacja prawna, porady prawne i obywatelskie udzielane są z poszanowaniem autonomii klienta, w sposób mobilizujący klienta do możliwie najszerszej aktywności i samodzielności.

Dostępność usług

Informacje prawne, porady prawne i obywatelskie udzielane są bez jakiegokolwiek dyskryminacji i w ramach istniejących możliwości.

Partner Projektu

Projekt „Mam Prawo” realizowany jest przez Stowarzyszeni Inicjatyw Samorządowych w partnerstwie z Urzędem Miejskim w Opolu Lubelskim. Partner Projektu odgrywa istotną rolę służąc nam swoim doświadczeniem i znajomością problematyki.

Rolą Partnera jest głównie merytoryczna pomoc w realizacji projektu, zwłaszcza w obszarze wypracowania metodologii, dobrych praktyk oraz włączenia problematyki porad prawnych i obywatelskich w zakresie działania Jednostek Samorządu Terytorialnego.

Partner będzie również wdrażał testowo wypracowane rozwiązania w ramach projektu dotyczące partycypacji społecznej w zakresie poradnictwa prawnego i obywatelskiego. Celem tego działania jest pokazanie dobrej praktyki w tym obszarze oraz zachęcenie innych do działania.

Urząd Miejski w Opolu Lubelskim to wieloletni partner Stowarzyszenia Inicjatyw Samorządowych. Efektami udanej współpracy są zakończone i obecnie realizowane projekty na terenie powiatu opolskiego, współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. ■

Urząd Miejski
w Opolu Lubelskim

Rozmieszczenie
Punktów Porad Prawnych i Obywatelskich

**DO KOŃCA LISTOPADA 2011 r.
UDZIELILIŚMY PONAD
10.000 porad!
oraz objęliśmy wsparciem ponad
4.000 osób**
naszym celem do końca kwietnia 2014 roku
jest udzielenie:
36.000 porad!
w tym
13.000 e-porad
**udzielonych internetowo
z wykorzystaniem formularza
e-porady znajdującego się
na stronie projektu**

www.mamprawo.eu

Konferencja oraz seminarium "Mam Prawo"

W dniach 21 – 23 października br. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą, w ramach działań projektu „Mam Prawo” zorganizowano konferencję oraz seminarium poświęcone wypracowaniu modelowych rozwiązań w zakresie bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

W konferencji wzięło udział 80 osób – reprezentujących lokalne władze i instytucje zainteresowane rozwojem bezpłatnego poradnictwa prawnego z terenu ośmiu powiatów objętych wsparciem projektu. Wśród uczestników byli przedstawiciele kierownictwa samorządów wszystkich szczebli, szefowie instytucji rynku pracy i opieki społecznej, przedstawiciele środowiska prawniczego, organizacji pozarządowych, reprezentanci dyrekcji zakładu karnego, uniwersytetu III wieku, KRUS, ZUS, prezesi firm prywatnych oraz lokalne media.

Konferencję otworzył Prezes Stowarzyszenia Inicjatyw Samorządowych – Pan Krzysztof Szydłowski, który zaprezentował założenia i cele projektu „Mam Prawo”, podsumował efekty jego półrocznego funkcjonowania oraz przedstawił plany kolej-

nych działań na rzecz rozwoju systemu bezpłatnego poradnictwa prawnego. W swoim wystąpieniu podkreślał fakt, iż o sukcesie projektu w dużej mierze decyduje wzorowa współpraca z samorządami oraz instytucjami działającymi na obszarze objętym wsparciem projektu, które wspierają SIS w działaniach informacyjnych, promocyjnych, ale przede wszystkim przekonują do oferowanych w ramach projektu usług swoich podopiecznych, interesantów czy klientów. Prezes SIS przekonywał także o potrzebie znalezienia systemowych rozwiązań dla problemu braku powszechnego dostępu do informacji i pomocy prawnej. Rozwiązania te powinny opierać się na modelowych standardach wypracowanych przez SIS w ramach projektu „Mam Prawo”. Doświadczenia pierwszego półrocznego funkcjonowania projektu pozwalają bowiem stwierdzić, że opracowane przez SIS

standardy organizacji pracy Biur Poradnictwa Prawnego i Obywatelskiego, dostosowane do różnorodnych potrzeb formy świadczenia porad, a także innowacyjne rozwiązanie jakim jest e-kancelaria mogą być uznane za wzorcowe – ze względu na ich jakość, skuteczność i efektywność kosztową.

Dyskusję nad przyszłością bezpłatnego poradnictwa prawnego w regionie rozpoczęło wystąpienie **Przewodniczącego Sejmiku Województwa Lubelskiego Pana Arkadiusza Bratkowskiego**, który sprawuje honorowy patronat nad projektem „Mam Prawo”. Podkreślał on, jak istotną rolę w polityce Województwa zajmuje kwestia budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwoju świadomości prawnej i obywatelskiej mieszkańców Lubelszczyzny.

Pan Przewodniczący nie krył uznania dla projektu „Mam Prawo”, który uznał za „niezwykle skuteczny” i wzorcowy pod względem efektywności wydawania środków publicznych.

Swoje wystąpienia mieli także przedstawiciele instytucji i środowisk zaangażowanych w realizację projektu.

Problematyka dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej w polityce samorządów.

W imieniu partnerskiej instytucji – Urzędu Miasta Opole Lubelskie wystąpił **Wiceburmistrz Miasta Opole Lubelskie Pan Piotr Szczucki**. Przedstawił on punkt widzenia samorządu na kwestię dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego. W Opolu Lubelskim dostrzeżono ten problem już dawno – znalazło to swoje odzwierciedlenie w zapisach „gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych”. Starano się zmierzyć z tym problemem w miarę możliwości i środków – głównie dzięki zaangażowaniu lokalnych instytucji pomocy społecznej. Była to jednak po-

moc niewystarczająca i bardzo ograniczona w swoim zakresie. Poszukiwano zatem innych rozwiązań – szansę na ich sfinansowanie upatrywano w środkach Unii Europejskiej i współpracy międzysektorowej. Kierunek działania podjęty przez samorząd okazał się słuszny i przynoszący wymierne korzyści mieszkańcom miasta.

Wiceburmistrz na przykładzie partnerskiej realizacji projektu z SIS pokazał jak samorząd może rozwiązywać swoje problemy nie angażując własnych środków i zasobów kadrowych.

Dzięki pozyskanym z PO KL środkom otwarto w mieście profesjonalne Biuro Porad Prawnych i Obywatelskich zarządzane przez organizację pozarządową – w tym przypadku Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych. To może być dla innych samorządów modelem wzór działania – zwłaszcza że większość gmin boryka się z ograniczeniami budżetowymi i kadrowymi.

Po pierwsze wysłuchać człowieka – misja poradnictwa prawnego.

Mecenas Tomasz Popiołek-Janiec reprezentujący środowisko zawodowych prawników zaprezentował swoje refleksje po półrocznych doświadczeniach w udzielaniu porad prawnych w ramach projektu „Mam Prawo”. Mecenas nie ukrywał wzruszenia mówiąc, że dla niego i jego partnerów na co dzień obsługujących duże firmy wzięcie udziału w projekcie i możliwość bezpośredniego kontaktu z ludźmi potrzebującymi pomocy było przypomnieniem sobie „po co się kończyło studia i po co się zostało prawnikiem”. Mecenas podkreślał, że w tej pracy najistotniejszym jest „wysłuchać człowieka”, którego dotąd nikt nie wysłuchał, którym nie interesują się często ani instytucje państwowe ani samorządowe. Ludzie przychodzą do Biur Porad Prawnych i Obywatelskich z bardzo trudnymi sprawami – dla nich najistotniejszymi. Rolą doradcy

jest przede wszystkim wysłuchać człowieka i poświęcić mu tyle czasu ile tego ten człowiek potrzebuje – choćby trzeba było wysłuchać całej historii życia. Trzeba pomóc odkryć prawdę – choćby bolesną, nazwać problem i ocenić szanse na podjęcie konkretnych kroków prawnych bądź ich zaniechania.

Żaden zatem system komercyjnych usług prawnych nie jest w stanie poświęcić takiej uwagi człowiekowi i zastąpić takich inicjatyw jak projekt „Mam Prawo”.

Pozorny konflikt interesów czyli świadomy obywatel partnerem urzędnika.

Pan Mieczysław Bąk – doradca w centralnych instytucjach państwowych, uznany mediator i autor licznych publikacji z zakresu partycypacji społecznej – zaprezentował wykład pt. „Pozorny konflikt interesów – klient Biura Porad Prawnych i Obywatelskich świadomym partnerem jednostek administracji publicznej. Rola mediacji w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego”. Wykład koncentrował się na pytaniu

„czy świadomy swoich praw obywatel jest wrogiem czy sprzymierzeńcem urzędnika?”

Tak postawione pytanie wynika ze zdia-

gnoszonych przez prelegenta obaw części pracowników administracji – głównie samorządowej, że rozwijanie bezpłatnego poradnictwa prawnego dla obywateli to przysparzanie sobie kłopotów. Wciąż pokutuje bowiem przekonanie o rozbieżności interesów obu stron. Zwłaszcza na niższych szczeblach samorządu urzędnicy często obawiają się, że interesant „poinstruowany” przez profesjonalnych prawników będzie wykorzystywał swoją wiedzę aby osiągnąć swój cel. Obawiają się, że urzędnik nie mający takiego wsparcia będzie na gorszej pozycji i że będzie miał więcej pracy.

Prelegent bazując na swoich doświadczeniach w zakresie mediacji dowodził tezy, iż obywatel posiadający dużą świadomość prawną wbrew obawom wielu urzędników nie tylko nie jest ich wrogiem lecz wręcz sprzymierzeńcem w wielu sprawach. Przede wszystkim interesant – który wcześniej odwiedzi Biuro Porad Prawnych i Obywatelskich – idzie do urzędu z pełną wiedzą o tym czego oczekuje i w jakich ramach będzie poruszać się obsługujący go urzędnik. W wielu przypadkach taki człowiek w ogóle nie trafi do urzędu ponieważ prawnik wyjaśni mu że jego żądania/oczekiwania są bezpodstawne. Natomiast jeśli już trafi do urzędu nie będzie tracił czasu urzędnika na niepotrzebne spory i oczekiwał od niego rzeczy niemożliwych –

będzie natomiast dokładnie wiedział czego może oczekiwać, będzie rozumiał kontekst prawny, znał procedury i terminy. Z drugiej strony jeśli jakaś instytucja planuje np. realizację inwestycji, łatwiej w procesie konsultacji społecznych rozmawia się z ludźmi dysponującymi wiedzą prawną i świadomością pewnych zjawisk – społecznych, ekonomicznych. Świadomy obywatel to bowiem nie tylko osoba znająca swoje prawa ale także obowiązki – osoba odpowiedzialna za los całej wspólnoty.

Świadomy obywatel to osoba rozumiejąca przepisy, procedury, decyzje poszczególnych interesariuszy, procesy i zależności społeczno-gospodarcze. To osoba potrafiąca dyskutować na poziomie argumentów i faktów, anieemocji i wyobrażeń. To świadomy partner w negocjacjach.

Działania doradcze Biur Porad Prawnych i Obywatelskich pozwalają zatem uniknąć wielu konfliktów w tym bardzo często konfliktów pozornych – wynikających wprost z niskiej świadomości prawnej i braku wiedzy. Prelegent podkreślał tu bardzo ważną rolę medycyną prawników świadczących bezpłatne porady prawne. Rozkładowują oni poprzez swoją bezstronną postawę konflikty na linii obywatel – urzędnik. Stając dokładnie po środku konfliktu i posiadając zaufanie społeczne wynikające właśnie ze swojej bezstronności mogą wysłuchać argumentów obu stron, wykazać zasadność lub niezasadność oczekiwań którejś strony, doprowadzić do kompromisu i zaproponować rozwiązanie satysfakcjonujące wszystkich.

Doświadczenia pierwszych 6-ciu miesięcy realizacji projektu.

Doradcy prawni – Kamila Niziołek-Duda oraz Maciej Turek zaprezentowali nasze doświadczenia z już półrocznej realizacji projektu, skuteczność poszczególnych narzędzi doradztwa, ich zakres i rodzaj. Pani Kamila Niziołek-Duda omówiła główne zasady,

którymi kierują się doradcy w swojej pracy – zasady poufności, bezstronności, rzetelności i samodzielności klienta w podejmowaniu przez niego decyzji. Przedstawiła też szerokie spektrum spraw z jakimi przychodzą mieszkańcy do Biur Porad Prawnych i Obywatelskich – a jest ich już tysiące i liczba ta stale rośnie. Doświadczenia pół roku pracy pokazują, jak bardzo potrzebny był projekt i jakie zaniechania są w tym obszarze – trafiają do

Rolą doradcy jest przede wszystkim wysłuchać człowieka i poświęcić mu tyle czasu ile tego ten człowiek potrzebuje – choćby trzeba było wysłuchać całej historii życia. Trzeba pomóc odkryć prawdę – choćby bolesną, nazwać problem i ocenić szanse na podjęcie konkretnych kroków prawnych bądź ich zaniechania.

nas bowiem osoby ze sprawami nierozwiązanymi nawet od 40 lat! Ze względu na barierę finansową osoby te nigdy nie poszukiwały pomocy prawnej – ba nawet nie przypuszczały, że mogą zwrócić się do prawnika. Były przekonane, że tego typu usługi są zagwarantowane jedynie dla ludzi majątnych, a nie dla przeciętnego obywatela. Takie sprawy zatem jeszcze bardziej utwierdzają nas w słuszności misji jaką podjęliśmy rozpoczynając realizację projektu.

Maciej Turek – jako wstęp do dalszej dyskusji podczas seminarium – zaprezentował obecny stan prac nad rozwiązaniami systemowymi w zakresie dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego. Uczestnicy konferencji mieli możliwość poznania aktualnego stanu prawnego, projektów dyskutowanych na szczeblu rządowym, rozwiązań wprowadzonych w innych krajach europejskich oraz różnych stanowisk reprezentujących punkt widzenia samorządu, instytucji publicznych, komercyjnych kancelarii prawnych oraz trzeciego sektora (tematyka ta szerzej omówiona jest w dalszej części niniejszej publikacji)

Konferencja stanowiła wstęp do dalszej, trzydniowej dyskusji w ramach seminarium nad włączeniem problematyki bezpłatnego poradnictwa do lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych i wypracowania modelowych rozwiązań w tym obszarze.

Przebieg seminarium

Podczas seminarium przedstawiciele samorządu lokalnego oraz instytucji zainteresowanych rozwijaniem bezpłatnego poradnictwa prawnego na terenie powiatów objętych wsparciem projektu dyskutowali nad kwestią umiejscowienia problemu dostępu do pomocy prawnej w działaniach samorządów lokalnych, a także możliwością rozwoju współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz zapewnienia kontynuacji działań projektu po zakończeniu jego finansowania ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Uczestnicy seminarium zapoznali się z wynikami diagnozy kwestii dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego przeprowadzonej na terenie 8 powiatów objętych działaniami projektu. Zaprezentowane im zostały zdiagnozowane bariery, obawy oraz punkty widzenia na rozwiązanie problemu trzech badanych środowisk: mieszkańców, przedstawicieli JST oraz organizacji pozarządowych. Treść diagnozy dostępna jest na stronie projektu www.mamprawo.eu, a jej ogólne streszczenie na łamach bieżącego wydania Kwartalnika.

Następnie przedyskutowano praktyczne rozwiązania problemu zapewnienia dostępu obywateli do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich:

- omówiono prawne, organizacyjne i instytucjonalne możliwości zapewnienia obywatelom dostępu do bezpłatnych porad prawnych w ramach istniejących rozwiązań systemowych, działań poszczególnych instytucji, uczelni oraz organizacji trzeciego sektora,

- poruszono kwestię umiejscowienia problematyki bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego w lokalnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych, strategiach rozwoju lokalnego i bieżących działaniach samorządów lokalnych,

- przedyskutowano możliwość zbudowania międzysektorowego partnerstwa lokalnego na rzecz podnoszenia świadomości prawnej i obywatelskiej obywateli, wzrostu partycypacji społecznej, a także świadczenia poradnictwa prawnego i obywatelskiego,

- zaproponowano możliwe płaszczyzny współpracy w zakresie świadczenia porad prawnych i obywatelskich jednostek samorządu terytorialnego z innymi instytucjami i organizacjami,

- przeanalizowano istniejące formy poradnictwa prawnego i obywatelskiego (ich zakres, uwarunkowania organizacyjne, skuteczność, dostępność, koszty) w celu wypracowania wzorcowego modelu dla organizacji takich usług na poziomie lokalnym,

- zastanawiano się nad możliwością zapewnienia trwałości finansowej i organizacyjnej dla wypracowanych w ramach projektu rozwiązań.

Najważniejszą konkluzją seminarium była jednak zdiagnozowana przez uczestników konieczność wypracowania przez Państwo Polskie kompleksowego rozwiązania systemowego w zakresie powszechnego i bezpłatnego dostępu do poradnictwa prawnego i informacji prawnej.

Uznano że dotychczasowe prace legislacyjne nie przynoszą spodziewanych efektów i zaproponowano rozpoczęcie ogólnopolskiej dyskusji nad przyszłym kształtem ustawy (szerzej o tej tematyce przeczytacie Państwo w dalszej części naszego Kwartalnika). ■

FOTORELACJA

Arkadiusz Bratkowski - Przewodniczący Sejmiku Województwa Lubelskiego

Uczestnicy konferencji i seminarium projektu „Mam Prawo” 21-23 X 2011 r. Kazminierz Dolny

Krzysztof Szydłowski - Prezes Zarządu Stowarzyszenia Inicjatyw Samorządowych

Piotr Szczucki - Wiceburmistrz Opola Lubelskiego

Mieczysław Bąk - zawodowy mediator

Mecenas Tomasz Popiołek-Janiec

Maciej Turek - doradca prawny

Kamila Niziołek - Duda - doradca,
koordynator zespołu doradców

Uczestnicy konferencji

Dyskusja podczas seminarium

Poradnictwo prawne – powszechnie dostępne i bezpłatne. Czy potrzebna jest społeczna inicjatywa ustawodawcza?

Krzysztof Szydłowski, Adam Stępień, Maciej Turek

Na łamach naszego kwartalnika rozpoczynamy dyskusję nad koniecznością zapewnienia przez Państwo Polskie systemowego rozwiązania problemu braku powszechnego dostępu obywateli do bezpłatnych porad prawnych.

Już pierwsze miesiące działania naszego projektu pokazują, że takie rozwiązanie jest niezwykle potrzebne i oczekiwane przez społeczeństwo. Świadczą o tym zarówno wyniki prezentowanej w bieżącym numerze diagnozy społecznej przeprowadzonej na terenie powiatów objętych wsparciem projektu, ale przede wszystkim świadczą o tym tysiące udzielonych w tym okresie porad prawnych i wdzięczność tysięcy osób którym zapewniłśmy pomoc prawną w rozwiązaniu ich życiowych problemów.

Co dalej z bezpłatnymi poradami finansowanymi ze środków UE w ramach POKL ?

Niestety, w ramach obecnych rozwiązań finansowanych w ramach POKL będziemy mogli taką pomoc zapewnić mieszkańcom powiatów objętych wsparciem projektu tylko w okresie najbliższych trzech lat. Unijne finansowanie zarówno naszego projektu jak i jemu podobnych niebawem się skończy. Pierwsze projekty realizowane w ramach działania 5.4.2 POKL (z konkursów ogłaszanych w roku 2008) zakończą funkcjonowanie już w przyszłym roku – w styczniu 2012 r. Kolejne – tak jak w przypadku naszego projektu – za trzy lata. To oznacza, że sukcesywnie dostęp do bezpłatnych porad prawnych finansowany ze środków POKL będzie się na terenie województwa (jak i całego kra-

ju) kurczył, aż do całkowitego zaniku w roku 2014.

To czas w którym musimy wypracować kompleksowy, ogólnokrajowy system finansowania bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego – tak aby obywatele nie stracili nagle dostępu do przysługującej im w nowoczesnym, demokratycznym państwie pomocy w tym tak ważnym społecznie okresie.

Przy jego opracowywaniu powinniśmy się oprzeć na najlepszych wzorach i standardach. Bardzo dobrych wzorów dostarczają nam

rozwiązania wypracowane w ramach projektów realizowanych ze środków POKL, w tym np. innowacyjne rozwiązania poradnictwa internetowego (taniego i łatwego dostępnego) realizowanego przez SIS w ramach projektu „Mam Prawo”.

Propozycje rozwiązań systemowych

Stan obecny

Polska jest jednym z ostatnich krajów UE, który nie ma systemu bezpłatnej pomocy prawnej. **Czas to zmienić !**

Aktualnie nie ma w polskim systemie prawnym żadnych regulacji, które umożliwiłyby osobom fizycznym dostęp do finansowanej przez państwo nieodpłatnej informacji prawnej i pomocy prawnej na etapie przed sądowym, a także w postępowaniu przed organami administracji publicznej (poza dołączoną, okresową i ograniczoną terytorialnie pomocą ze środków UE).

Trzeba zaznaczyć, iż prawo do rzeczywistego i efektywnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, w tym do pomocy prawnej dla osób najsłabszych, wynika z aktów prawnych prawa międzynarodowego – art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Na Polsce ponadto ciąży obowiązek przygotowania przepisów zawierających takie rozwiązania z powodu dwóch wyroków Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Strasburgu oraz zaleceń Rady Europy.

Dochodzi do swistego paradoksu. Dzięki implementacji unijnej dyrektywy, w Polsce prawo do bezpłatnej pomocy prawnej mają tylko obywatele pozostałych krajów UE, a Polacy - jedynie w innych państwach unijnych.

Rozwiązania pozasystemowe

Wiele środowisk w naszym kraju widząc problem organizuje poradnictwo prawne we własnym zakresie. W tej chwili pomoc prawna jest bardzo rozproszona; udzielają jej instytucje publiczne, samorządowe, a także liczne organizacje pozarządowe – także w ramach finansowania ze środków unijnych. Mamy więc m.in. rzecznika praw obywatelskich, biura obsługi interesantów w sądach, powiatowe centra pomocy rodzinie, sieć biur porad obywatelskich, poradni studenckich. Wszystkie te rozwiązania tylko fragmentarycznie odpowiadają na zapotrzebowanie społeczne. Porady udzielane są zwykle w dużych ośrodkach miejskich (głównie w miastach wojewódzkich), a dostęp do porad i ich zakres jest bardzo ograniczony.

Bezpłatnych porad prawnych udzielają także komercyjne kancelarie prawnicze. Z tym wiąże się jednak wciąż nierozwiązany problem. Prawnicy nie mogą bowiem od lat doprosić się zniesienia VAT od bezpłatnych porad prawnych – to zniechęca wielu z nich od działalności tego typu. Powołana została wprawdzie do życia grupa ekspertów, która przygotowała projekt. Miał on pozytywną opinię Sejmu, ale prace nad nim zablokowało Ministerstwo Finansów.

Projekt ustawy

Rada Ministrów przyjęła założenia do projektu ustawy o nieodpłatnej pozasądowej pomocy prawnej i informacji prawnej dla osób fizycznych, przedstawione przez Ministra Sprawiedliwości. Projekt określa zasady, warunki i tryb przyznawania oraz udzielania osobom fizycznym nieodpłatnej pozasądowej

pomocy prawnej i informacji prawnej.

Na początku uruchomiony ma zostać system udzielania bezpłatnej informacji prawnej (najprawdopodobniej przy sądach). W dalszej perspektywie – po wdrożeniu projektu pilotażowego – system udzielania bezpłatnej pomocy prawnej. Projekt zakłada, iż dostęp do informacji prawnej przysługiwać będzie wszystkim osobom fizycznym, bez ograniczeń.

Pomoc prawna dla wybranych.

Rządowy projekt to ograniczony dostęp do pomocy prawnej, biurokracja i ogromne koszty.

Przyznawanie pomocy prawnej wg. autorów projektu uzależnione będzie od

kryterium dochodowego i majątkowego. Do wniosku będzie trzeba załączyć zaświadczenie o dochodzie podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, wydane przez urząd skarbowy.

Jest to bardzo słaby punkt projektu – na jakim bowiem poziomie określić dochody, które uprawniały by do uzyskania pomocy i jak je weryfikować? I co się stanie gdy np. ktoś przekroczy o 10 zł ustawowy próg dochodu – czy będzie to oznaczało, że jest już na tyle majątny by skorzystać z oferty komercyjnych kancelarii? Kolejna kwestia – zaświadczenie z US. To niepotrzebna biurokracja i duże utrudnie-

nie dla obywatela - a także dodatkowa praca urzędnika i zbędne koszty. Rozwiązanie wydaje się być ślepą uliczką i dodatkowo bardzo kosztowną - system powinien być przecież tani i sprawny. Trudno też wyobrazić sobie człowieka, który potrzebuje pomocy w trudnej życiowej sprawie (być może osobę starszą, niepełnosprawną, poddaną przemocy domowej), która żeby móc skorzystać z porady musi zdobyć stosowne zaświadczenie (zapewne płatne) – co wiąże się z przynajmniej dwoma wizytami w Urzędzie Skarbowym (żeby złożyć wniosek o zaświadczenie i go odebrać).

Proponycja organizacji poradnictwa to konstrukcja kosztowna i zbiurokratyzowana.

Zadania przyznawania pomocy prawnej i udzielania informacji prawnej wykonywać będzie Minister Sprawiedliwości poprzez Centrum Pomocy Prawnej oraz ośrodki pomocy prawnej. W pierwszym etapie budowy systemu ośrodki pomocy prawnej stworzone będą przy oddziałach Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego w taki sposób, aby w każdym województwie znajdował się co najmniej jeden ośrodek pomocy prawnej. Do systemu włączone zostaną też inne podmioty zainteresowane udzielaniem pomocy prawnej – adwokaci, radcowie prawni, organizacje pozarządowe. System wspierany będzie także przez specjalnie zbudowany do tego celu serwis internetowy oraz infolinię.

Dyskusję wywołuje wciąż jednak sposób finansowania systemu i jego organizacji.

Większość środowisk jest przeciwna rozwiązaniu drogiego systemu biur zatrudniających tysiące etatowych pracowników finansowanych z budżetu państwa. Wypaczające ideę powszechnego dostępu do informacji i pomocy prawnej jest też nadmierne zbiurokratyzowanie systemu w proponowanej wersji. Weryfikacja dochodowa, zaświadczenia – to wszystko utrudni dostęp do pomocy prawnej, a nawet uczyni go do dla wielu niedostępnym. Pomoc też często może okazać się

udzielona za późno – bo osoba w potrzebie np. nie zdobędzie na czas zaświadczenia.

Propozycje rządowe nie rozwiązują zatem problemu kompleksowo. System który jest projektowany będzie kosztowny i biurokratyzowany, a jego działania ograniczone do dużych ośrodków miejskich i dostępne dla niewielkich. To fragmentaryczne rozwiązanie nie zapewni pomocy prawnej wszystkim obywatelom i utrudni do niej dostęp – zwłaszcza w mniejszych ośrodkach i na terenach wiejskich. W rozwiązaniach rządowych pomija się też rolę organizacji i instytucji, które do tej pory świadczyły takie usługi, mają już wypracowane standardy, a także – co najważniejsze – zdobyły zaufanie lokalnych społeczności swoim profesjonalizmem i zaangażowaniem.

To niewłaściwa droga. Powinno się przede wszystkim wykorzystać istniejące już instytucje i organizacje i wesprzeć je finansowo – system taki będzie nie tylko tańszy, ale też bardziej wydajny i lepiej dostosowany do potrzeb środowisk lokalnych. Dostęp do poradnictwa musi być jednak przede wszystkim po-

wszechny i nie uzależniony od uzyskiwanego dochodu.

Czy bezpłatne porady prawne to mniejsze wpływy dla komercyjnych kancelarii ?

W tym miejscu warto też zwrócić uwagę na zdiagnozowane przez nas wątpliwości, jakie wśród niektórych środowisk wzbudza idea bezpłatnej pomocy prawnej. Obawy takie – z różnych względów – prezentują niektórzy przedstawiciele środowiska zawodowych prawników oraz administracji – głównie samorządowej. Ci pierwsi obawiają się, że darmowe porady prawne odbiorą im komercyjnych klientów. Ci drudzy, że porady te staną się „orzędem” do walki mieszkańców z urzędnikami. Obie te obawy są niezasadne. W pierwszym przypadku – ze względu na bardzo wysokie koszty komercyjnych usług prawnych. Klienci bezpłatnych biur poradnictwa prawnego (zwykle osoby o niskich lub przeciętnych dochodach) i tak nigdy nie skorzystali by z usług komercyjnej kancelarii. Osoby te często potrzebują przede wszystkim tego aby ktoś ich wysłuchał, pomógł sformułować problem prawny (często klika), pokazał drogi jego rozwiązania – to często wiele godzin pracy dla doradcy prawnego. Tak przygotowana osoba paradoksalnie właśnie dopiero w tym momencie może stać się klientem usług komercyjnych – wie bowiem jakie podjąć kroki prawne, zna swoje szanse, jest świadoma wszystkich czekających ją etapów postępowania i ich kosztów.

Bezpłatne porady prawne zatem nie tylko nie stanowią konkurencji dla komercyjnych kancelarii prawnych lecz wręcz są ich sprzymierzeńcem – wykonują bowiem pracę przygotowawczą i kierują na rynek komercyjnych usług obywatela świadomego, który potrafi nazwać problem i określić swoje oczekiwania wobec adwokata czy radcy prawnego.

Bezpłatne porady prawne – sprzymierzeńcem czy zagrożeniem dla administracji ?

W przypadku wątpliwości jakie wzbudza ją bezpłatne porady prawne wśród środowiska pracowników administracji należy na podstawie naszych doświadczeń stwierdzić, że są one równie niezasadne. Obawy o to, że klient biura bezpłatnych porad prawnych stanie się uciążliwym „wrogiem” urzędu nie znajdują potwierdzenia w praktyce. Jest wręcz odwrotnie – klient, któremu udzielono porady prawnej staje się świadomym partnerem urzędnika. Wie czego ma prawo oczekiwać a czego nie. Zna swoje prawa ale i obowiązki. Jest świadomy przepisów regulujących określone sprawy, procedur i terminów. Nie wysuwa zatem bezpodstawnych żądań, nie wdaje się z urzędnikiem w niepotrzebne dyskusje, nie zarzuca mu złej woli itp. Czyli podsumowując oszczędza czas pracy urzędu, nie naraża go na zbędne koszty, łatwiej się z nim komunikować i współpracować. Klient świadomy to zatem partner a nie „wróg” urzędnika.

Klient świadomy to mniej niepotrzebnych spraw w sądach, to mniej sporów i zatarłów, to wreszcie więcej sprawnie przeprowadzonych inwestycji czy reform.

W związku z dostrzeżeniem wyżej wymienionych potrzeb, zagrożeń i wątpliwości, na wniosek licznych środowisk, które zaangażowaliśmy wokół idei bezpłatnego poradnictwa prawnego zrodziła się inicjatywa rozpoczęcia ogólnokrajowej dyskusji nad systemowym uregulowaniem kwestii powszechnie dostępnego, bezpłatnego poradnictwa prawnego. W kolejnych numerach kwartalnika informować będziemy Państwa o postępach w działaniach na rzecz tej cennej dla nas wszystkich inicjatywy.

Zapraszamy do współpracy. Kontakt:
mamprawo@sis-dotacje.pl,
tel: 81 53 43 203, 81 53 43 200,
www.mamprawo.eu

Diagnoza poradnictwa prawnego i obywatelskiego na terenie ośmiu powiatów woj. lubelskiego w pigułce.

Diagnoza zapotrzebowania na poradnictwo prawne i obywatelskie na terenie ośmiu powiatów woj. lubelskiego potwierdziła potrzebę realizacji projektu

W ramach projektu „Mam Prawo” przeprowadzono diagnozę kwestii poradnictwa prawnego i obywatelskiego na terenie ośmiu powiatów województwa lubelskiego. Badania za pomocą wywiadu telefonicznego przy użyciu kwestionariusza ankiety przeprowadzono na grupie trzech typów respondentów: przedstawicielach Jednostek Samorządu Terytorialnego, Organizacji Pozarządowych oraz mieszkańców powiatów objętych wsparciem projektowym. Diagnozowano dane zebrane przez ankietatorów od 300 respondentów w okresie od 16 do 26 sierpnia br. Przeanalizowano również raporty sprawozdawcze przekazane przez Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych pochodzące za okres od 30.05 do 31.08.2011 r.

Głównym celem diagnozy było wyeksponowanie potrzeb mieszkańców powiatów: biłgorajskiego, krasnostawskiego, kraśnickiego, opolskiego, puławskiego, świdnickiego, janowskiego i ryckiego w zakresie bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

Uzyskane wyniki ułatwią organizatorom projektu dotarcie do jak największej grupy osób potrzebujących pomocy prawnej oraz dopasować wsparcie do oczekiwań beneficjentów. Wiedza uzyskana dzięki przeprowadzonym badaniom i wypracowane rozwiązania podczas realizacji projektu „Mam Prawo” powinny być zachętą dla lokalnych samorządów by włączyć bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie do lokalnych i gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

W tym celu zebrane dane zostały zaprezentowane na seminariach przeprowadzonych w ramach projektu „Mam Prawo”, których uczestnikami byli przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego, instytucji rynku pracy i pomocy społecznej, a także Organizacji Pozarządowych z ośmiu powiatów objętych wsparciem projektowym.

Problemy materialne – barierą w dostępie do komercyjnych usług prawnych.

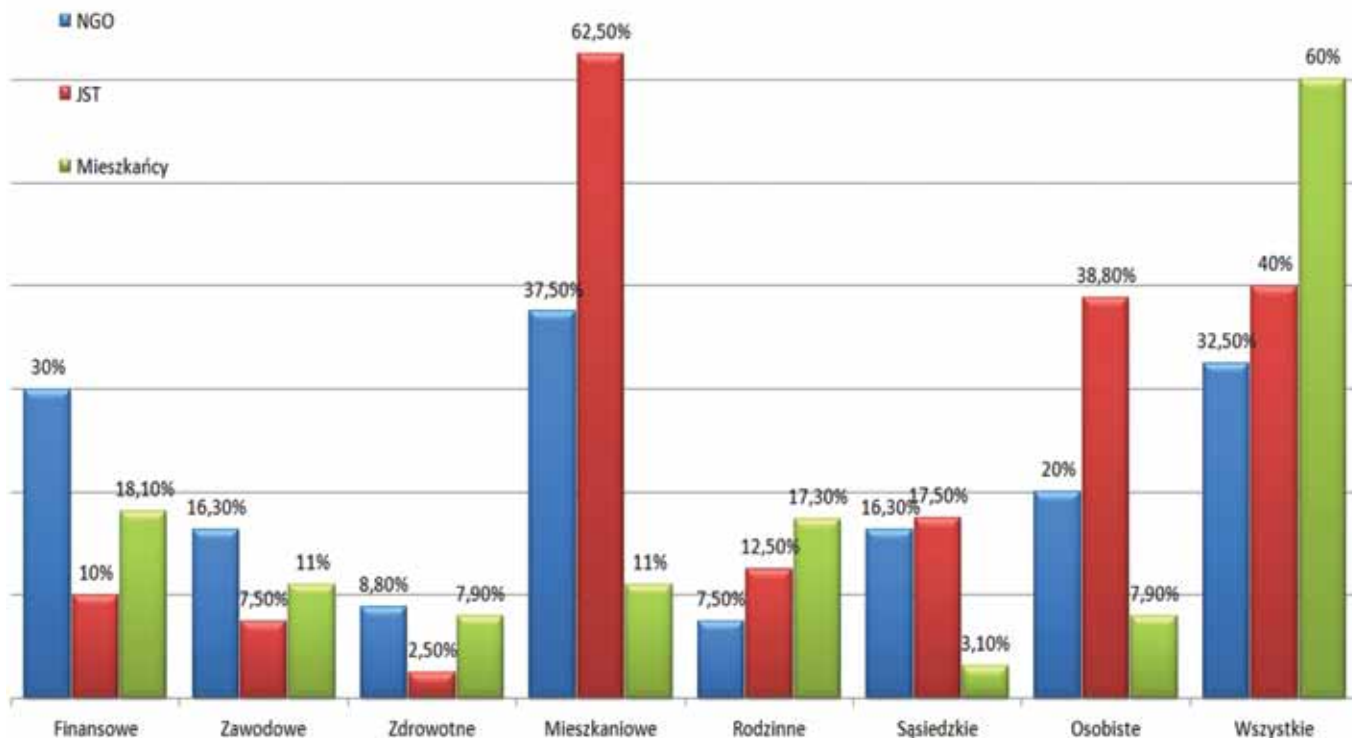
Diagnoza pokazuje jak dużym zainteresowaniem cieszą się bezpłatne porady prawne i obywatelskie na terenie objętym wsparciem projektowym oraz jak duże jest na nie zapotrzebowanie. Na to wysokie zapotrzebowanie wpływ ma kilka czynników. Po pierwsze status materialny mieszkańców i poziom dochodu na członka rodziny (bardzo często związany z pozycją na rynku pracy). Aż 41,7% respondentów to emeryci i renciści, 20% to osoby bezrobotne i tylko 35% ma stałe zatrudnienie (część osób nie udzieliła odpowiedzi). Oznacza to, że blisko 62% respondentów to osoby niepracujące – a co za tym idzie uzyskujące bardzo niewielkie dochody lub ich całkowicie pozbawione. Jeśli chodzi o średni dochód na członka rodziny w powiatach objętych badaniem aż 26% respondentów dysponowała kwotą niższą niż 500 zł na osobę. 48 procent miało do dyspozycji mniej niż 1000 zł, 15 %mniej niż 1500 zł, a jedynie 8% dysponowało kwotą powyżej 1500 zł. Liczby te obrazują z jak trudną sytuacją materialną

boryka się większa część mieszkańców objętych wsparciem projektu – ¼ dysponuje środkami poniżej minimum socjalnego, a blisko połowa tylko nieznacznie ją przekracza. Taki poziom dochodów sprawia, że zdecydowaną większość mieszkańców powiatów objętych badaniem nie stać na korzystanie z kosztownych usług komercyjnych kancelarii prawnych. Jediną szansą dla tych osób na uzyskanie profesjonalnej pomocy prawnej są bezpłatne usługi – np. oferowane w ramach takich projektów jak Mam Prawo. Ważna jest także organizacja bezpłatnego poradnictwa – tak aby było ono dostępne jak najbliżej miejsca zamieszkania osób potrzebujących pomocy. Odległość kilkudziesięciu kilometrów (a tyle trzeba zwykle pokonać do miasta wojewódzkiego, gdzie – jeśli w ogóle – można znaleźć instytucję świadczącą tego typu pomoc) jest dla wielu osób istotną barierą. Związane jest to bowiem z koniecznością poniesienia określonych kosztów (rozwiązanie danej sprawy wymaga często kilku wizyt).

Niska świadomość prawna i bariery mentalne - wyzwanie dla działań promocyjnych i edukacyjnych

Badania wykazały, że istotną barierą w korzystaniu z pomocy prawnej są bariery mentalne i niska świadomość prawna mieszkańców. Duża część osób nie chce dzielić się z innymi swoimi problemami (12% badanych), jest nieufna, wstydzi się zwracać do innych o pomoc (największy wstyd wykazują emeryci i renciści-17,2%) i bardzo często nie zdaje sobie sprawy z tego, że może swoje problemy rozwiązać na drodze prawnej. Charak-

Wykres 1. Zapotrzebowanie na usługi doradcze w opinii trzech kategorii badanych

terystyczne jest też to, że mężczyźni częściej niż kobiety wstydzą się zwrócić o pomoc do doradcy. Średnio o połowę mniej mężczyzn niż kobiet korzysta z usług naszych biur. Jednak jeśli już przełamiają barierę korzystając z tych usług chętniej niż kobiety – 64% mężczyzn odwiedziło jedno z naszych biur częściej niż raz. Zauważalna jest też różnica pomiędzy mieszkańcami terenów wiejskich i miast – ci ostatni prawie dwa razy częściej korzystają z pomocy doradców. W brany pod uwagę w badaniu okresie z porad prawnych skorzystało 967 mieszkańców miast i tylko 450 mieszkańców wsi.

Badani reprezentujący JST i NGO z wybranych powiatów nie zdają sobie sprawy jaką nieufnością do bezpłatnych porad praw-

nych i obywatelskich wykazują się mieszkańcy. 18,8% badanych klientów uważa, że inni mieszkańcy są przeświadczeni o ukrytych kosztach porad, że „są bezpłatne tylko z nazwy”. Część respondentów obawia się też, że usługi darmowe są świadczone z mniejszą starannością niż komercyjne.

Rośnie jednak systematycznie zaufanie do porad świadczonych bezpłatnie. Ponad połowa badanych (52,8%) mieszkańców jest przekonana, że bezpłatne porady prawne są świadczone z taką samą starannością co odpłatne, a nawet na wyższym poziomie. Zdecydowana większość twierdzi, że w biurach bezpłatnych porad doradcy mają „lepsze podejście do klienta”. Padają takie określenia jak „życzliwi, profesjonalni”. Pokazuje to podsta-

wową przewagę bezpłatnego poradnictwa – oferuje ono bowiem to czego trudno szukać w komercyjnej kancelarii; możliwość wysłuchania klienta – jego trosk, zmartwień i obaw, poświęcenie mu odpowiedniej ilości czasu, pomoc w określeniu i nazwaniu problemów oraz wspólne poszukiwanie najlepszych dla klienta rozwiązań.

Tak rozumiana misja działania doradców spotyka się z akceptacją społeczną i buduje zaufanie wokół idei bezpłatnego poradnictwa. Potwierdzają to liczby: 25,2% klientów biur porad prawnych wróciło do nich po raz drugi, 7,2% wróciło po raz trzeci, a 15,7% skorzystało z porad więcej niż trzy razy – a przecież to dopiero kilka miesięcy funkcjonowania projektu. Te dane dobitnie potwierdzają fakt,

iz klienci są zadowoleni z jakości oferowanej bezpłatnie usługi, uważają ją za cenną pomoc, a także, że rośnie ich świadomość prawna i chęć rozwiązywania swoich problemów na drodze prawnej.

Zaprezentowane dane ukazują bardzo istotną rolę działań edukacyjnych i promocyjnych zmierzających do likwidacji barier mentalnych i podnoszenia świadomości prawnej obywateli. Potrzeba połączonych działań państwa, organizacji pozarządowych, samorządów, instytucji rynku pracy i pomocy społecznej, policji, straży miejskiej i innych instytucji na co dzień stykających się z ludzкими problemami. Widać bowiem wyraźnie, że osoby które przełamiają swoje uprzedzenia, ale przede wszystkich dowiedzą się o możliwości uzyskania fachowej, bezpłatnej pomocy chętnie z niej korzystają, rozwiązują swoje problemy, stają się świadomymi obywatelami.

Różne punkty widzenia – różny obraz sytuacji.

Dużo uwagi podczas analiz poświęcono badaniu różnic pomiędzy rzeczywistym obrazem bezpłatnego poradnictwa prawnego na badanym obszarze oraz tym subiektywnym – widzianym oczami respondentów przynależących do różnych grup (mieszkańcy, przedstawiciele JST oraz NGO). Każdy z typów respondentów wyrażał swoją subiektywną opinię nie mając rzeczywistej wiedzy na ten temat. Wyniki badań pozwoliły na uświadomienie rozbieżności w posiadanej wiedzy. Różnice są znaczne i zauważalne w każdym badanym obszarze; postrzegania barier w dostępie do bezpłatnego poradnictwa, określenia zapotrzebowania na poszczególne rodzaje porad i oszacowania jego skali, a także poglądów na źródła finansowania poradnictwa.

Poglądy na bariery w dostępie do poradnictwa omówiliśmy we wcześniejszej części artykułu. Przyjrzyjmy się teraz zapotrzebowaniu na określony typ porad. Mieszkańcy prawie

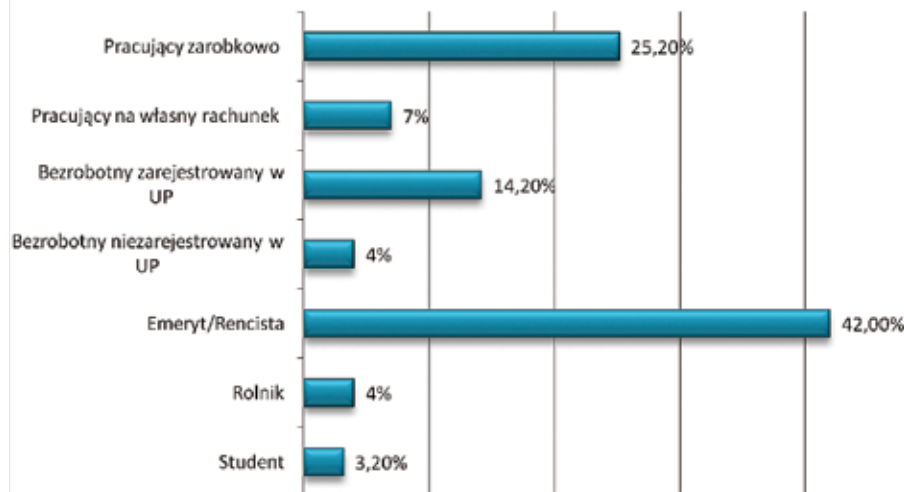
wszystkich powiatów wskazują na potrzebę porad prawnych związanych głównie ze sprawami finansowymi oraz rodzinnymi. Jednakże badani przedstawiciele JST mają mylne wyobrażenia o zapotrzebowaniu mieszkańców na porady prawne (choć 76% z nich deklaruje, że posiada rzeczywistą wiedzę w tym zakresie). Uważają, że są to głównie sprawy mieszkaniowe (aż 62% wskazań, podczas gdy dla mieszkańców było to jedynie 11% wskazań). Sytuacja lepiej nie wygląda w przypadku weryfikacji posiadanej wiedzy badanych przedstawicieli Organizacji Pozarządowych (39,5% respondentów należących do tej grupy uważa, że tę wiedzę posiada). Deklaracje o posiadaniu rzeczywistej wiedzy o problemach prawnych mieszkańców, nie są jednak tożsame z rzeczywistym poziomem wiedzy badanych. (wykres nr 1)

Wiemy już jak duże jest zapotrzebowanie na usługi doradcze, pojawia się pytanie kto powinien zająć się ich organizacją i finansowaniem? Opinia Jednostek Samorządów Terytorialnych oraz Organizacji Pozarządowych również w tej kwestii jest inna niż samych obywateli zamieszkujących powiaty objęte wsparciem projektowym. Najczęściej

wymienianymi są: organy samorządowe, państwowe oraz europejskie. Ciekawym wydaje się być fakt, że sami przedstawiciele lokalnych samorządów przyznają, że to ich zadaniem jest zapewnienie mieszkańcom bezpłatnych usług prawnych i doradczych.

Pojawia się pytanie czy mieszkańcy powinni pozwolić by władze samorządowe i lokalne organizacje pozarządowe kształtowały system bezpłatnego poradnictwa prawnego dla obywateli nie mając gruntownej wiedzy na ten temat?

Wyniki diagnozy pokazują jak ważny jest dialog społeczny przy wypracowywaniu nowych modelowych rozwiązań służących poprawie warunków życia lokalnych społeczności. Dane i wnioski zebrane podczas realizacji badań zostały przekazane samorządom lokalnym i instytucjom działającym na obszarze wsparcia projektu. Posłużą w pracach nad umiejscowieniem problematyki zapewnienia mieszkańcom dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego w lokalnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych. ■

Wykres 2. Klienci Biur Porad Prawnych i Obywatelskich

Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie jako skuteczna metoda walki z wykluczeniem społecznym.

Bartosz Głowacki

Bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie, funkcjonujące w ramach projektu „Mam Prawo” idealnie komponuje się w mechanizmy prowadzonej polityki społecznej na terenach powiatów objętych projektem, stanowiąc dodatkowe źródło edukacji, wiedzy oraz rozwoju postaw obywatelskich w lokalnych społecznościach.

W celu aktywizacji społecznej, powodującej uczestnictwo jednostki, konieczne jest spełnienie kilku czynników, dających gwarancję efektu.

Pierwszym krokiem do pełnej aktywizacji, jest zdobycie dostępu do określonych zasobów, a następnie zdobycie dostępu do określonej instytucji.

Już sama nazwa projektu oraz podstawowe jego założenia wskazują, że program został stworzony z myślą o obywatelach i dostosowany do szerokiego wachlarza potrzeb mieszkańców. Jest to powszechne, ogólnodostępne dla mieszkańców powiatów objętych wsparciem projektowym źródło aktualnej wiedzy prawnej.

Obywatel nie tylko może dowiedzieć się jakie regulacje prawne dotyczą jego konkretnego przypadku, ale przede wszystkim uzyskuje wskazówki oraz sposoby, jak nowo zdobytą wiedzę wykorzystać i w jakim kierunku podążać.

Ma to niebagatelne znaczenie wobec osób, które mają pierwszy raz do czynienia z wymiarem sprawiedliwości czy też postępowaniami przed organami państwowymi.

Poradnictwo w tym zakresie staje się również instytucją wspierającą proces aktywnego uczestnictwa obywatela w problemach jego

dotyczących. Daje możliwość wskazania sposobów reakcji przez klientów na zagrożenia oraz pozwala rozwiewać wątpliwości z jakimi obywatel zgłosił się do doradców.

Poradnictwo Prawne i Obywatelskie, to nie tylko działanie „objawowe” – reakcja na przedstawiony problem, ale przede wszystkim edukacja i podnoszenie świadomości prawnej i obywatelskiej Polaków.

Jednym z celów Biur Poradnictwa Prawnego i Obywatelskiego jest pobudzenie klientów do samodzielnego działania poprzedzającego uzyskanie wiedzy prawnej. Doradca nie podejmuje decyzji za klienta, podaje tylko możliwość rozwiązania problemu. Klient sam dokonuje wyboru. Jeżeli tylko klient wykaże się ostatnią konieczną cechą pełnego uczestnictwa, a więc wolą działania. Sens prowadzenia działalności biura oraz potrzeba współtworzenia polityki społecznej mającej na celu walkę z wykluczeniem społecznym należy uznać za uzasadnioną.

Cele nadrzędne polityki społecznej poszczególnych jednostek samorządów są precyzyjnie określone. Nadrzędnym celem jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców.

Jednym z tych celów jest zwiększenie potencjału organizacji pozarządowych i wsparcie ich współpracy z innymi instytucjami.

Projekt „Mam Prawo” jest też idealną okazją do stworzenia i wypracowania modelowych rozwiązań wielopłaszczyznowej współpracy organizacji pozarządowej z organami administracji publicznej.

Obowiązki ojca wobec kobiety w okresie ciąży i poporodowym.

Paweł Stefanek

Kobieta która urodzi dziecko, a nie pozostaje w związku małżeńskim z jego ojcem może starać się w sądzie o przyznanie na jego rzecz świadczeń alimentacyjnych. Mało kto jednak zdaje sobie sprawę, iż pewne obowiązki ciążyą na takiej osobie także w trakcie trwania ciąży.

Dzieje się tak, ponieważ już w tym czasie kobieta musi się liczyć z nowymi wydatkami. Podobnie sam poród wiąże się z pewnymi kosztami o charakterze materialnym.

Dlatego też również z tego tytułu matka może domagać się przyznania jej osobiste świadczeń, które pomogą jej w okresie ciąży i połogu. Wszystkie te sprawy ustawodawca szczegółowo uregulował w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Jego Art. 141 stanowi, iż o wielkości danego świadczenia decydują okoliczności danej sprawy. Dlatego też matka w sądzie musi przynajmniej w przybliżeniu podać jakie poniosła koszty związane z ciążą i porodem. Popularnie określa się je mianem "wyprawki". Nie jest to jednak termin o charakterze prawniczym i dlatego też trudno by było tutaj określić co dokładnie się na nią składa. Z tego powodu to sędzia każdorazowo określa jakie wydatki były niezbędne z punktu widzenia potrzeb kobiety w ciąży. Należy jednak pamiętać, iż ten co prawda może przyznać matce mniej niż żądała, ale bardzo rzadko się zdarza by przyznał więcej. Dlatego też prawnicy radzą swoim klientkom by raczej zawiązały swoje roszczenia niż je obniżały. Do pozwu należy także dołączyć rachunki, które poświadczą poniesiono wydatki. Jednakże nawet jeżeli nie dysponujemy nimi to także nie jesteśmy na straconej pozycji, ponieważ istnieje jeszcze możliwość własnoręcznego sporządzenia listy wydatków, którą sąd także weźmie pod uwagę.

By ułatwić kobiecie nieco sprawę ten sam artykuł stwierdza, iż ojciec dziecka jest obowiązany do jej utrzymania przez okres trzech miesięcy. Przepis ten jest tak sformułowany iż może to być zarówno przed jak i po porodzie. Należy jednak zaznaczyć, iż z ważnych

powodów matka może żądać udziału ojca w kosztach swego utrzymania przez czas dłuższy niż trzy miesiące. Jednakowoż i w tym przypadku prawo nie rozstrzyga co może się składać na koszty utrzymania. Z tego powodu sąd ustalając je analizując dochody kobiety, jej sytuację mieszkaniową, to o ile na skutek zajścia w ciążę i urodzenia dziecka zmniejszyły się jej zarobki lub zwiększyły wydatki. Bierzemy również pod uwagę ewentualne komplikacje związane z ciążą i wywołane nimi koszty leczenia kobiety. Kodeks rodzinny stano-

wi także, że jeżeli wskutek ciąży lub porodu matka poniosła inne konieczne wydatki albo szczególne straty majątkowe, może ona żądać, ażeby ojciec pokrył odpowiednią część tych wydatków lub strat. W tym przypadku wydatki nie muszą się wiązać bezpośrednio z samą ciążą, a jedynie wynikać z niej pośrednio. Dużym ułatwieniem dla matki jest także to, że powyższe roszczenia przedawniają się dopiero z upływem lat trzech od dnia porodu.

Dlatego też mogą być dochodzone dopiero po urodzeniu się dziecka razem ze świadczeniami alimentacyjnymi. Oczywiście polska praktyka sądownicza wskazuje, iż taki proces może trwać dłuższy czas. Dlatego też kodeks postępowania cywilnego pozwala powodowi już w pozwie żądać przyznania mu świadczeń tymczasowych. Są one wypłacane tylko przez czas trwania procesu, gwarantują jednak bardzo szybką pomoc dla matki dziecka. Jako jednak, że sąd wydając postanowienie tymczasowe nie przesądza jeszcze tego jaki będzie wyrok to i matka nie musi już w tym momencie udowadniać, iż pozwany jest ojcem dziecka. Wystarczy, że w pozwie uprawdopodobni ten fakt i to już wystarczy by w miarę szybko otrzymała pomoc.

Całokształt przedstawionych przeze mnie rozwiązań prawnych, świadczy o tym, że ustawodawca starał się w maksymalny sposób zabezpieczyć interes matki oraz dziecka i to zarówno przed jak i po porodzie. Nie może nas to dziwić ponieważ jest to dla kobiet bardzo ciężki okres, w którym potrzebują wszelkiej pomocy, także ze strony ojca który już w tym momencie powinien wziąć odpowiedzialność za swoje dziecko. ■

Służebność drogi koniecznej

Paweł Stefanek

Często zdarza się tak, iż właściciel nieruchomości nie ma dostępu do drogi publicznej i w takiej sytuacji musi korzystać z drogi, która przebiega przez grunty jego sąsiada. Dopóki między nimi panuje zgoda nie ma tu żadnego problemu. Gorzej gdy sąsiedzi popadają na tym tle w konflikt i zaczynają wzajemnie utrudniać sobie życie.

Najczęściej z taką sytuacją mamy do czynienia gdy w drodze dziedziczenia lub sprzedaży pojawi się nowy właściciel nieruchomości obciążanej. Jeżeli sąsiedzi dojdą do porozumienia mogą ten problem rozwiązać poprzez ustanowienie służebności drogi koniecznej. W tym celu powinni udać się do notariusza celem zawarcia odpowiedniej umowy. W tym przypadku sami określą sposób korzystania z nieruchomości obciążonej i kwestie przysługującego z tego tytułu wynagrodzenia dla właściciela tej działki. Jeżeli jednak nie będą w stanie porozumieć się jedynym rozwiązaniem może okazać się uregulowanie tego sporu na drodze sądowej. Z tego powodu ustawodawca wprowadził do kodeksu cywilnego instytucję służebności drogi koniecznej. Jest ona uregulowana w art. 145, który stanowi, że z żądaniem jej ustanowienia może wystąpić osoba, które potrzebują dostępu do drogi publicznej lub też swoich budynków,

a w inny sposób nie jest w stanie do nich dojechać. Jednocześnie jednak ustawodawca chciał również zadbać o interesy właściciela nieruchomości obciążonej. Dlatego też dodał, iż droga ma być tak przeprowadzona, by w możliwie najmniejszym stopniu ograniczała prawo własności właściciela tego gruntu. Sąsiad może również żądać odpowiedniego wynagrodzenia za korzystanie z jego działki. To także osoba mająca korzystać z drogi koniecznej ponosi koszty zbudowania tej drogi.

Jak dokładnie będzie wyglądało korzystanie z nieruchomości obciążonej także w dużym stopniu zależy od sędziego. To on może np. określić iż, przejazd przez drogę będzie możliwy, tylko przez określony czas. Wszystko dlatego że § 3 art. 145 stanowi, iż przeprowadzenie drogi koniecznej powinno uwzględniać interes społeczno-gospodarczy. Dlatego też, w szczególności, w warunkach

wiejskich, możliwe jest takie ukształtowanie treści tego prawa, by rolnik, mógł korzystać z drogi, jedynie w okresie, gdy jest to niezbędne do przeprowadzenia prac polowych. Z tego też powodu taka droga powinna przebiegać po gruntach słabszej jakości, tak by nie ograniczać zbyt wielu możliwości prowadzenia działalności rolniczej.

Kodeks cywilny umożliwia ustanowienie służebności drogi koniecznej nie tylko na rzecz właściciela sąsiedniej działki, ale i jej posiadacza. W tym jednak przypadku nie będzie ona miała charakteru prawa rzeczowego, a jedynie osobistego. Oznacza to, iż nie przejdzie na jego następcę prawnego, tylko w tym momencie wygaśnie. Z takim wnioskiem może również wystąpić użytkownik wieczysty. Należy jednak pamiętać, iż takiego uprawnienia nie przyznano posiadaczom zależnym, czyli użytkownikom oraz dzierżawcom. W tym przypadku powinni oni zwrócić się do właściciela gruntu który użytkują lub dzierżawią o to by to on wystąpił z takim żądaniem. Jeżeli zaś z działką, która ma być obciążona sąsiadują nieruchomości należące do kilku współwłaścicieli, każdy z nich ma możliwość wystąpienia z takim wnioskiem.

O tym jaki sąd będzie właściwy dla przeprowadzenia postępowania w sprawie ustanowienia służebności drogi koniecznej decydują

przepisy kodeksu postępowania cywilnego. Najczęściej będzie to sąd rejonowy w którego okręgu znajduje się nieruchomość obciążona. O możliwości przeprowadzenia takiego postępowania decydują art. 626 tego kodeksu. Dodatkowo wskazuję on na to, że właściwy w tym przypadku jest tryb nieprocesowy. Jego orzeczenie będzie miało charakter konstytutywny. Z reguły najważniejszym elementem postępowania jest przeprowadzenie oględzin nieruchomości mającej być obciążona. Dlatego też sędzia powinien udać się w to miejsce. W takich oględzinach powinien również uczestniczyć biegły geodeta. To on sporządza mapę na której oznacza się proponowany przebieg drogi koniecznej. Sędzia w myśl art. 730 § 1 k.p.c. może także tymczasowo na czas prowadzenia postępowania zezwolić jednemu z sąsiadów na korzystanie z nieruchomości obciążonej. W tym samym trybie można również żądać zmiany treści postanowienia sądu o ustanowieniu służebności drogi koniecznej.

Na koniec wypadła chyba wspomnieć, iż wniosek w takiej sprawie podlega opłacie sądowej w wysokości 200 zł. Strona która występuje z takim roszczeniem, musi się także liczyć z innymi kosztami, choćby koniecznością opłacenia zastępstwa procesowego. Dlatego też w tej tak jak i w każdej innej sprawie z zakresu prawa cywilnego w pierwszej kolejności powinniśmy spróbować porozumieć się z sąsiadem bez udziału sądu. Jeżeli jednak uznamy, iż droga jest nam rzeczywiście niezbędna a właściciel gruntu, który ma być obciążany w żadnej mierze nie wyraża na nią zgody, wtedy powinniśmy również pamiętać iż z pomocą mogą nam przyjść prawnicy. Czasami zdarza się nawet, iż wystarczy powiadomić sąsiada o tym, że udaliśmy się po fachową poradę prawną i jesteśmy gotowi wystąpić na drogę sądową by zmienił on swoje stanowisko. ■

Służebność przesyłu

Paweł Stefanek

Przez wiele lat konieczność budowania linii energetycznych, gazociągowych czy wodociągowych wywoływała liczne spory pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorstw, które je eksploatują, a właścicielami gruntów na których były kładzione.

Z jednej bowiem strony każdy rozumiał, iż w interesie społecznym należy w tym przypadku powstanie koniecznej inwestycji, a z drugiej nikt nie ukrywał, że takie instalacje poważnie ograniczają konstytucyjnie chronione prawo własności. Z tego też powodu ustawodawca w sierpniu 2008 roku zdecydował się na nowelizację kodeksu cywilnego i powołanie do życia instytucji, która w sposób całościowy ureguluję ta kwestię. Określono ją mianem służebności przesyłu. Poświęcone są jej art. Od 305 ze znacznikiem 1 do 305 ze znacznikiem 4.

Dotychczas prawo stanowiło jedynie, iż umieszczone w ziemi instalacje stanowią własność przedsiębiorstwa, które je użytkuje. Z tego też powodu to ono odpowiada za szkody wyrządzone przez takie urządzenia. Nie wątpliwie też linia energetyczna czy gazociągowa prowadzi do obniżenia wartości zajętych w ten sposób gruntów. Dlatego też najczęściej spór pomiędzy właścicielem ziemi, a przedsiębiorcą dotyczy wysokości odszkodowania, które z tego tytułu mu się należy. Dlatego też jednym z podstawowych postanowień kodeksu cywilnego w tym zakresie jest postanowienie, iż właścicielowi obciążanej nieruchomości należy się za korzystanie z niej odpowiednie wynagrodzenie. Jego wysokość ma określać umowa zawarta w formie aktu notarialnego. Gdyby jednak jej strony nie doszły do porozumienia, o jego wysokości ostatecznie zadecyduje sąd kierując się tym ile warta jest dana nieruchomość i na jakie zyski mógłby liczyć jej właściciel, gdyby nie została zajęta przez przedsiębiorstwo energetyczne czy też gazowe. Nowością wprowadzoną

przez instytucje służebności przesyłu, jest również fakt, iż ta może być ustanowiona na gruntach, na których dopiero w przyszłości mają powstać linie energetyczne lub gazociągowe. Dzięki temu ma się ona przyczynić do powstania nowych w tym zakresie inwestycji i ułatwić cały proces inwestycyjny.

Pamiętając także o tym, że służebność przesyłu ma godzić ważny interes społeczny i prywatny ustawodawca wprowadził do prawa zapis, stanowiący, iż spółka przesyłowa ma prawo żądać by sąd przymusił do ustanowienia takiej służebności. Oczywiście i w tym przypadku należy mu się wynagrodzenie.

Przedsiębiorstwa mogą nabyć służebność przesyłu także w drodze zasiedzenia, jednakże w tym przypadku jego instalacja powinna istnieć od co najmniej 20 lat. Jeżeli jednak wiedział, iż budując swoje urządzenia na ziemi do której nie ma prawa taki okres wydłuża się do lat 30. Po to też by mógł legitymować się dokumentem stwierdzającym jego prawo do służebności przesyłu, powinien wystąpić do sądu o stwierdzenie nabycia takiego prawa.

Z drugiej jednak strony właściciel gruntu także ma prawo żądać ustanowienia takiej służebności. Zapis ten jest o tyle korzystny, ponieważ pozwala tym właścicielom, którzy dotychczas nie otrzymali ekwiwalentu za utracone w wyniku powstania na ich terenie instalacji korzyści wezwać przedsiębiorstwo do uregulowania tej sytuacji i przyznania mu odpowiedniego wynagrodzenia. W tej sytuacji umowa pomiędzy przedsiębiorcą, a właścicielem ziemi powinna określać wysokość wy-

nagrodzenia za okres sprzed wejścia w życie instytucji służebności przesyłu. Właściciel gruntu może nawet żądać by zajęta działka została wykupiona przez przedsiębiorcę. Będzie to możliwe o ile nie ma on zupełnie lub w przeważającym stopniu możliwości korzystania ze swojej nieruchomości i gdy wartość zainstalowanej sieci przesyłowej jest znacznie większa niż działki po której biegnie.

Miejmy więc nadzieję, iż nowa instytucja prawa rzeczowego doprowadzi do tego, że wiele sporów na linii właściciel gruntu, a przedsiębiorstwo przesyłowe zostaną rozwiązane. Obie strony wiedząc jakie są ich prawa i obowiązki będą mogły skutecznie chronić swoje interesy. Przedsiębiorca z jednej strony otrzyma możliwość spokojnego prowadzenia swojej działalności, a właściciel gruntu zostanie należne mu z tego tytułu słuszne wynagrodzenie. ■

Bezpieczeństwo w Internecie

Paweł Stefanek

Internet to świat, który daje nam wiele możliwości. Niestety wraz z płynącymi z tego faktu korzyściami rodzi się niebezpieczeństwo, iż ktoś inny może przy jego pomocy zagrozić nam lub naszym bliskim. Dlatego też by móc bezpiecznie z niego korzystać powinniśmy zapoznać się z przepisami prawa, które regulują tą sferę naszej rzeczywistości.

Przed wszystkim powinniśmy pamiętać iż internet najczęściej jest wykorzystywany dla zbierania różnego rodzaju danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 2002 nr 101 poz. 926) definiując to pojęcie podaje, iż są to takie dane, które dotyczą możliwej do zidentyfikowania osoby. Dlatego też wchodząc do Internetu powinniśmy zwrócić uwagę na wszelkiego rodzaju formularze akceptacji i zgody, w których dobrowolnie wyrażamy zgodę na ich zbieranie i przetwarzanie.

Każde takie kliknięcie może oznaczać, iż już wkrótce zadzwoni do nas przedstawiciel instytucji, która ma dla nas bardzo ciekawą ofertę. Jeżeli zaś firma, której przekazaliśmy nasze dane osobowe zdecyduje się na ich odsprzedać kolejnym podmiotom, to może to zaowocować nigdy nie kończącymi się telefonami od pracowników zatrudnionych w telemarketingu. Dlatego też ustawodawca zdając sobie sprawę jak takie telefony mogą stać się uciążliwe postanowił od 07 marca 2011 r. wprowadzić w życie przepis dający nam wprost możliwość odwołania zgody udzielonej na przetwarzanie danych osobowych. Osoba, która jej udzieliła ma również prawo wglądu do nich oraz ich poprawiania i aktualizacji. Powinna być także poinformowana jaki podmiot prawa jest ich administratorem i w jakim celu zostały zbierane. Gdyby administrator nie wywiązał się z tych obowiązków to musi pamiętać, iż grozi mu za to kara grzywny, ograniczenia wolności, a nawet po-

zbawienia wolności na okres roku. Nad tym by te obowiązki były wypełniane, a przetwarzanie danych osobowych zawsze miało charakter dobrowolny czuwa Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, który w tym celu może przeprowadzić kontrolę i nawet samodzielnie nałożyć karę finansową, gdyby wykrył jakieś nieprawidłowości.

Musimy również wiedzieć, iż **udzielenie zgody na przetwarzanie danych osobowych jest czynnością prawną**. Skoro więc zgodnie z prawem cywilnym dziecko do ukończenia 13 roku życia nie posiada zdolności do czynności prawnych, a dziecko w wieku 13 – 18 lat posiada jedynie ograniczoną zdolność do czynności prawnych, to oznacza to, iż osoby te co do zasady nie mogą samodzielnie udzielić zgody na przetwarzanie danych osobowych czy wizerunku. Dzięki temu zabronione jest ich wykorzystanie i przetwarzanie bez zgody rodziców lub innych opiekunów prawnych. Musi ją za dziecko wyrazić rodzic (opiekun prawny), lub – w przypadku dzieci powyżej 13 roku życia – konieczna jest dodatkowa zgoda rodzica (opiekuna prawnego) na zgodę wyrażoną przez dziecko.

Dodatkowo **chronione są również pewne dane o charakterze wrażliwym**. Ustawa zalicza do nich informacje o pochodzeniu rasowym lub etnicznym, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również dane o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym

oraz dane dotyczące skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatach karnych, a także informacje o innych orzeczeniach wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Zgodnie z art. 28 ustawy o ochronie danych osobowych ich przetwarzanie jest możliwe tylko w ściśle określonych przez prawo sytuacjach. W tym przypadku zgoda na ich przetwarzanie musi być udzielona na piśmie, a więc ich zbieranie przez Internet co do zasady nie będzie możliwe.

Innym ważkim zagadnieniem z punktu widzenia bezpieczeństwa w Internecie jest Ochrona wizerunku.

Dlatego też zgodnie z ustawą z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. nr 90, poz. 631) nie wolno umieszczać w Internecie zdjęć osób, które nie wyraziła na to zgody. Istnieje tu tylko jeden wyjątek, bowiem jeżeli osobie uwiecznionej na zdjęciu za pozwanie do zdjęcia zapłacono, zgoda taka nie jest wymagana. Domniemujemy niejako, iż została udzielona już w momencie gdy zgodziła się ona podjąć takiej pracy. Ograniczenia tego

prawa występują także w przypadku osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych oraz osób stanowiących jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza. Z tego powodu nie zawsze znani artyści lub politycy a także widzowie imprez czy to rozrywkowych czy sportowych będą mogli, żądać odszkodowania za to iż ich wizerunek został upubliczniony w Internecie.

Jeżeli jednak mamy do czynienia z publikacją wizerunku bez zgody osoby filmowanej lub fotografowanej i nie występuje tutaj, żadna z powyższych sytuacji jest to podstawa do pociągnięcia osoby, która tego dokonała, do odpowiedzialności cywilnej. Oznacza to, że w sądzie można się od niej domagać usunięcia zdjęcia z Internetu a także odpowiedniego czy zadośćuczynienia.

Kolejnym, ostatnio coraz częściej pojawiającym się, zagrożeniem w sieci jest tzw. "Stalking". Dlatego też od 6 czerwca

2011 r. Kodeks karny zawiera przestępstwo tzw. "Stalking" polegającego na uporczywym nękanii i prześladowaniu, a także na podszywaniu się pod inną osobę w celu wyrządzenia jej szkody także osobistej, nie majątkowej. Należy nadmienić, iż podobne do „Stalkingu” acz mniej groźne jest zakazane na gruncie kodeksu wykroczeń nękanie przez Internet. W tym przypadku art. 107 tego aktu prawnego mówi o dokuczeniu innej osobie poprzez złośliwe wprowadzanie jej w błąd. Mało kto również wie, iż tak obecnie popularny „spam” również jest zakazany przez ustawę z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2002 r. nr 144, poz. 1204).

Uważa się iż "Stalking" jest formą przemocy psychicznej. Znane są przypadki wielkich gwiazd, które padły ofiarą takich praktyk. Nie znaczy to jednak, że ten problem nie dotyka i zwykłych ludzi, tym bardziej, iż obecnie to właśnie Internet daje ich prześladowcom możliwość znacznego ingerowania w ich życie prywatne.

Należy jedynie pamiętać, że jest to przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Dlatego też jeżeli nie powiadomimy o nim policji lub prokuratury to ta z własnej inicjatywy nie będzie mogła nic zrobić.

Z podobną sytuacją mamy do czynienia z tradycyjnie występującymi w Internecie przestępstwami narażenia nas na zniesławienie (art. 212 kk) lub zniewagę (art. 216 kk). Jednakże w tym przypadku są to przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego. Dlatego też nie tylko będziemy musieli powiadomić o całym zdarzeniu policję, ale i we własnym zakresie wnieść do sądu karnego akt oskarżenia, ponieważ organy państwowe mogą jedynie pomóc nam w zbieraniu dowodów przestępstwa. Osoba, która dopuści się takiego czynu podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Jednakże przy ocenie czynu, polegającego na znieważeniu kogoś, sąd bierze pod uwagę, czy ten, kto został znieważony, nie

sprowokował sprawcy (np. jako pierwszy go wyzwiał, obraził) lub czy nie odpowiedział na zniewagę tym samym. Do niedawna istniał także spór czy właściciel strony internetowej odpowiada za posty umieszczane przez jego użytkowników. Często bowiem zdarzało się, iż nie sam internetowy artykuł obraża kogoś, a dopiero umieszczone pod nim komentarze. Obecnie jednak dominuje w orzecznictwie i doktrynie przekonanie, iż administrator portalu informacyjnego lub forum internetowego ma możliwość usuwania takich komentarzy i dlatego także i on jest za nie odpowiedzialny.

Od znieważenia lub zniewagi należy odróżnić groźbę karalną, która polega na wzbudzeniu w drugiej osobie uzasadnionej obawy, że na szkodę jej lub jej osoby bliskiej popełnione zostanie przestępstwo.

Co jednak istotne przestępstwo takie wcale nie musi zostać dokonane by można było tutaj mówić o odpowiedzialności karnej osoby, która wypowiada takie słowa. Na podobnej zasadzie może również zostać ukarany człowiek który podżega innych do popełnienia przestępstwa. Oczywiście tego typu czynów można dopuścić się w różnych sytuacjach, obecnie jednak coraz częściej spotykamy je w Internecie. Dlatego też osoby, które się ich dopuszczają muszą wiedzieć, iż nie są anonimowe i policja dysponuje środkami, które mogą ustalić ich tożsamość.

Nowością wprowadzoną do kodeksu karnego jest także przestępstwo bezprawnego uzyskiwania informacji (art. 267).

Polega ono na uzyskaniu bez upoważnienia dostępu do informacji poprzez otwarcie zamkniętego pisma, podłączeniu się do sieci telekomunikacyjnej lub dzięki przełamaniu albo ominięciu elektronicznych, magnetycznych, informatycznych lub innych szczególnych jej zabezpieczeń. Ostatnie sformułowania tej definicji oznaczają, iż przestępstwo to może również polegać na włamaniu się na skrzynkę e-mailową lub do profilu na portalu społecznościowym. Ponadto art. 268

§1 penalizuje także czyn polegający na niszczeniu, uszkadzaniu, usuwaniu lub zmienianiu zapisu istotnej informacji albo taki, który w inny sposób udaremnia lub znacznie utrudnia osobie uprawnionej zapoznanie się z nią. Także kolejne przepisy 268a i 269a zakazują niszczenia i bezprawnego wpływania na pracę sieci informatycznych. W ten sposób ustawodawca stara się chronić systemy, które są coraz ważniejsza z punktu widzenia funkcjonowania współczesnego społeczeństwa.

Zupełnie oddzielną kwestię w temacie bezpieczeństwa Internetu stanowi temat ochrony dzieci przed płynącym stąd zagrożeniami. Dlatego też od 8 czerwca 2010 roku przestępstwem jest także uwodzenie małoletnich w Internecie. Oznacza to karalność nie tylko nakłaniania przez Internet do poddawania się bądź wykonywania czynności seksualnych, ale także inicjowanie tą drogą spotkania z intencją wykorzystania do celów seksualnych. Zabronione jest również produkowanie lub utrwalania treści pornograficznych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, a także takie prezentowanie treści pornograficznych w Internecie, iż dziecko mogłoby bez nadmiernego wysiłku uzyskać do nich dostęp. W tym ostatnim przypadku osoby niepełnoletnie wcale nie muszą uzyskać do nich dostęp

pu, wystarczy bowiem udowodnić iż istniało potencjalne niebezpieczeństwo wystąpienia takiej sytuacji.

O tym jak bardzo niebezpieczne są przestępstwa wymierzone w psychikę dziecka świadczy również to, iż także społeczność międzynarodowa postanowiła im przeciwdziałać. Dlatego też Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. a ratyfikowana przez Polskę na mocy ustawy z dnia 21 września 1990 r. stanowi w art. 16, iż żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę jego życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację. Dziecko ma także prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Wszystko to nakłada na państwo polskie obowiązek szczególnej ochrony dzieci przed zagrożeniami płynącymi z sieci. Bez względu jednak na to jak się ono z niego wywiązuje zawsze należy zwracać uwagę na to z kim i o czym rozmawia nasze dziecko w Internecie. Tylko dzięki temu będzie mogło ono korzystać z jego dobrodziejstwa omijając jego ciemną stronę. ■

Obowiązek alimentacyjny

Maciej Turek

Obowiązek alimentacyjny polega na zabezpieczeniu środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania osobom słabszym, niezdolnym do ich samodzielnego uzyskania, ma silne oparcie w nakazach moralnych i jednocześnie jest powszechnie akceptowany w społeczeństwie. Obowiązek ten, mający swoje podłoże moralne i prawne, kształtuje świadomość członków rodziny o wzajemnej odpowiedzialności za pozostałych członków rodziny, którzy nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb.

Środki utrzymania należy rozumieć nie tylko jako świadczenie w pieniądzu, ale także pożywienie, leki, mieszkanie, ubranie, środki higieny, czy czystości. Środki wychowania to środki umożliwiające rozwój umysłowy, fizyczny i kulturalny uprawnionego. Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. O tym, w jaki sposób obowiązek alimentacyjny powinien być spełniony decyduje konkretna sytuacja uprawnionego oraz zobowiązanego. Należy uwzględnić rzeczywiste możliwości zaspokojenia przez uprawnionego jego własnych potrzeb materialnych, jak i niematerialnych na poziomie przeciętnej stopy życiowej danego społeczeństwa.

Obowiązku alimentacyjny obciąża (zgodnie z art. 128 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – dalej: kro) krewnych w linii prostej – zstępnych (dzieci, wnuki), wstępnych (rodzice, dziadkowie) oraz rodzeństwo. Krewni w samym stopniu są zobowiązani w częściach odpowiadających do swoich możliwości zarobkowych i majątkowych. Zobowiązanie alimentacyjne rodzi również stosunek przysposobienia. Natomiast obowiązek alimentacyjny między małżonkami ma swoje podłoże w art. 27 kro – jako zaspokajanie potrzeb rodziny. Obowiązek alimentacyjny małżonków nie ustaje mimo orzeczenia separacji, bądź rozwodu. Małżonek rozwiedziony, który nie

został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia może żądać alimentów od drugiego z małżonków. W omawianej sytuacji obowiązek trwa do 5 lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód, w wyjątkowych sytuacjach może jednak zostać przedłużony przez sąd na dalszy okres. Świadczenia alimentacyjne między rozwiedzionymi małżonkami stanowią kontynuację powstałego przez zawarcie małżeństwa obowiązku wzajemnej pomocy w zakresie utrzymania i trwają mimo rozwodu, aczkolwiek w postaci zmodyfikowanej (wyrok Sądu Najwyższego V CKN 445/00 z dnia 9.12.2001r.).

Należy wskazać kolejność w jakiej poszczególne osoby z rodziny uprawnionego,

osoby wymagającej pomocy, są zobowiązane do świadczeń alimentacyjnych. W pierwszej kolejności obowiązek alimentacyjny obciąża małżonka uprawnionego, także gdy orzeczono separację, bądź rozwód. Dalej krewni – zstępni przed wstępnymi, na końcu zobowiązane jest rodzeństwo. Na równi z krewnymi zobowiązane są osoby w stosunku przysposobienia pełnego, a w przypadku przysposobienia niepełnego przysposabiający jest zobowiązany do alimentacji przysposobionego przed jego krewnymi. Natomiast przysposobiony wobec swoich krewnych jest zobowiązany do alimentacji w ostatniej kolejności, na samym końcu linii i stopni pokrewieństwa.

Wymaga jednak podkreślenia, iż obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności powstaje dopiero, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności, bądź ta osoba nie jest w stanie spełnić swojego obowiązku lub uzyskanie od niej na czas potrzebnych środków przez uprawnionego jest niemożliwe bądź połączone z nadmiernymi trudnościami (art. 132 kro). Jednakże, nie oznacza to, iż zobowiązani w dalszej kolejności będą zobowiązani do świadczenia na rzecz uprawnionego w identyczny sposób jak osoba zobowiązana przed nimi. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego: „Obowią-

zek alimentacyjny babki nie polega na przeliczeniu na nią niespełnionego obowiązku alimentacyjnego ojca dzieci, może on bowiem być zobowiązana jedynie do takich świadczeń na jakie pozwalają jej możliwości majątkowe, przy uwzględnieniu jej usprawiedliwionych potrzeb”. Dalej: zasądzenie alimentów od osoby zobowiązanej w dalszej kolejności, o ile znajduje się sytuacji gorszej od zobowiązanego w bliższej kolejności – nie daje się pogodzić z zasadami współżycia społecznego. Tak więc w przypadku żądania alimentów od zobowiązanych w dalszej kolejności należy ponownie rozważyć przesłankę zarobkowych i majątkowych możliwości konkretnej osoby zobowiązanej.

„Rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie się utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie jego kosztów utrzymania i wychowania.” (art. 133 § 1) „Rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.” (art. 133 § 3). Kodeks nie zawiera sztywnej, górnej granicy wieku dziecka, od którego rodzice są zwolnieni od świadczeń alimentacyjnych. Brak samodzielności dziecka, do której odwołuje się przepis, odnosi się nie tylko do dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, ale również pełnoletniego, które nie z własnej winy nie potrafi jeszcze utrzymać się bez pomocy rodziców, na co wpływa jego sytuacja życiowa, zwłaszcza choroba, brak wykształcenia czy zawodu, albo niemożność znalezienia pracy. Większość państw europejskich bezwzględny obowiązek alimentacyjny rodziców odnosi tylko do dzieci małoletnich, natomiast dalszy obowiązek dotyczy dzieci niepełnosprawnych, chorych, bądź kontynuujących naukę, które ze względu na powyższe okoliczności nie są w stanie utrzymać się samodzielnie⁷.

Zadośćuczynienie obowiązkowi alimentacyjnemu może polegać na osobistych staraniach lubłożeniu na utrzymanie uprawnionego na podstawie umowy, porozumienia między zobowiązanym a uprawnionym, bądź orzeczenia sądu stwierdzającego istnienie obowiązku i nakazującego spełnienie określonych świadczeń na rzecz uprawnionego. Jednakże nawet uzyskanie korzystnego rozstrzygnięcia w sądzie – prawomocny wyrok zasądający alimenty, może się okazać niewystarczający do uzyskania środków utrzymania przez wierzyciela alimentacyjnego. Zobowiązani – dłużnicy często nie posiadają wystarczających środków na zaspokojenie zasądzonych kwot alimentów, czy z drugiej strony starają się podejmować czynności zmierzające do uszczuplenia własnego majątku celem pokrzywdzenia wierzycieli.

Wobec trudności z uzyskaniem zasądzonych alimentów (bezsukteczności egzekucji) ustawodawca zdecydował się pomóc osobom uprawnionym do alimentów w takiej sytuacji. Zagadnienia te reguluje ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

W preambule ustawy prawodawca określił cele uchwalenia tegoż aktu: „Uważając, że dostarczanie środków utrzymania osobom, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, a w szczególności dzieciom, jest w pierwszej kolejności obowiązkiem wskazanych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym członków ich rodziny, konstytucyjna zasada pomocniczości nakłada na państwo obowiązek wspierania jedynie tych osób ubogich, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb i nie otrzymują należnego im wsparcia od osób należących do kręgu zobowiązanych wobec nich do alimentacji, wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów należy łączyć z działaniami zmierzającymi do zwiększenia odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji, stanowi się co następuje”.

Ustawa reguluje zatem nie tylko zasady i przesłanki pomocy osobom uprawnionym do alimentów, które wobec bezsukteczności egzekucji są pozbawione środków utrzymania, ale także działania podejmowane wobec osób zobowiązanych z tytułu alimentów, od których nie można skutecznie wyegzekwować

alimentów, prowadzące do odzyskania przez budżet państwa wypłaconych alimentów osobom uprawnionym.

Uprawniony z tytułu alimentów, który nie może uzyskać środków na zaspokojenie alimentów od zobowiązanego, powinien złożyć wniosek do organu właściwego wierzyciela, tj. do właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Do wniosku uprawniony powinien załączyć zaświadczenie o bezskuteczności egzekucji.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy kontynuuje naukę (jako uczeń lub student) do ukończenia przez nią 25 roku życia. Ograniczenie to nie dotyczy osób uprawnionych posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, wówczas świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego przysługują bezterminowo.

Nadto istotne jest kryterium dochodowe ustalone przez ustawodawcę – świadczenia przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

Natomiast wskazać należy za art. 100 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, iż świadczenia nie przysługują osobom uprawnionym, która: została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub rodzinie zastępczej; jest pełnoletnia i posiada własne dziecko; zawarła związek małżeński.

Warto nadmienić, iż w/w przepis określa również wysokość świadczenia. Stanowi on, iż świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł. ■

E-Porady - prawnicy odpowiadają na życiowe problemy

Rok temu chciałem ściągnąć muzykę i na szybko wszedłem na www.pobieraczek.pl założyłem konto, ale nigdy z tego nie korzystałem, teraz dostaje przed sądowne wezwanie do zapłaty? nikt mnie nie informował o jakiś opłatach jak zakładałem konto? Co mogę zrobić?

Szanowny Panie, poruszony przez Pana problem dotyczący umów zawartych poprzez portal www.pobieraczek.pl (prowadzony przez Eller Service Spółka Cywilna Rafał Peisert i Iwona Kwiatkowska) był przedmiotem postępowania Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (decyzja z 31 marca 2010 r., RWR 61-23/09/ZK). W decyzji Prezes UOKiK uznał, że działanie przedsiębiorców prowadzących ten portal polegało na stosowaniu reklamy wprowadzającej konsumentów w błąd co do bezpłatności świadczonych usług w okresie 10 dni od dnia zawarcia umowy oraz co do okresu, na jaki umowa zostaje zawarta. Takie działania zostały uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (art. 4 ust. 1 i 2 w zw. z art. 5 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym). W szczególności chodziło o podaną na portalu informację w formie baneru reklamowego („10 dni pobierania za darmo”) oraz sformułowanie o treści „Tak, chcę testować przez 10 dni”. Jednocześnie Prezes UOKiK nakazał zaniechania tych praktyk. W związku z powyższym przedsiębiorcy prowadzący portal pobieraczek.pl dokonali pewnych zmian w treści reklamy na stronie internetowej. Po analizie treści portalu w zakresie reklamy ze stanu po zmianach uzasadnione jest twierdzenie, że zmiany te były jedynie pozorne (obecnie baner reklamowy ma treść „10 dni pobierania bez opłat”). Można uznać, że reklama mieszczona na stronie dalej wprowadza w błąd, który powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsu-

menta decyzji dotyczącej zawarcia umowy, jakiej nie podjąłby, gdyby nie treść reklamy. Natomiast informacja dla użytkowników na dole strony internetowej o treści „Podczas 10-dniowego bezpłatnego okresu próbnego przysługuje prawo do pisemnego odstąpienia od umowy (fax, email itp.). Po upływie 10-dniowego okresu próbnego ważność i koszt umowy zgodnie z Regulaminem.” może wprowadzać w błąd co do okresu, na jaki zostaje zawarta, w szczególności czy na okres „próby” w ogóle dochodzi do zawarcia umowy. Istnienie potencjalnej możliwości wprowadzenia odbiorcy w błąd, skutkuje prawem do uchylenia się od skutków oświadczenia woli podjętego pod wpływem błędu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie (art. 88 § 1 Kodeksu cywilnego). Do zachowania formy pisemnej czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli (art. 78 § 1 Kc). Wskazane jest wysłanie takiego oświadczenia listem poleconym za potwierdzeniem odbioru. Uprawnienie do uchylenia się wygasa z upływem roku od wykrycia błędu. Ponadto, może Pan zgłosić Prezesowi UOKiK na piśmie zawiadomienie dotyczące podejrzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (art. 100 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów). Prezes UOKiK podejmuje decyzje, czy zasadnym jest podjęcie postępowania w sprawie praktyk naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Rekomendowane jest również zgłoszenie się do właściwego miejskiego lub powiatowego rzecznika konsumentów i powiadomienie go o stosowanych przez portal praktykach, który również może wdrożyć odpowiednie postępowanie sprawdzające, w szczególności to czy zastosowano się do powołanej wyżej decyzji UOKiK.

Na czym polegają zmiany w zakresie prawa spadkowego, dotyczące sporządzania testamentów? Na czym polega system elektronicznego rejestrowania testamentu? Jakie testamenty można zarejestrować w takim systemie - czy własnoręczne też czy też te sporządzone w formie aktu notarialnego? Jak to funkcjonuje? Ile to kosztuje?

Notarialny Rejestr Testamentów (NORT) jest to system który pozwala zarejestrować testament sporządzony bądź w formie aktu notarialnego bądź napisany własnoręcznie przez testatora. Nie zawiera on jednak jego treści. Rejestracja jest dokonywana przez notariusza na wniosek spadkodawcy. Przy wpisie nie obowiązuje żadna rejonizacja, ani obywatelstwo. Osoba, która zarejestrowała testament, będzie mogła również w każdej chwili zażądać usunięcia wpisu z rejestru. Wpis w NORT zawiera informacje czy dana osoba sporządziła lub zdeponowała w wybranej przez siebie kancelarii testament. Rejestr jest prowadzony elektronicznie a dostęp do niego mają jedynie notariusze i tylko za ich pośrednictwem, po okazaniu aktu zgonu testatora, będzie można uzyskać informację o istnieniu testamentu albo stwierdzenie, że żaden testament danej osoby nie został zarejestrowany. Zarejestrowanie testamentu jest całkowicie dobrowolne i bezpłatne. Płatne będzie natomiast wyszukiwanie informacji o zarejestrowanym testamencie. Koszty będą obejmować sporządzenie testamentu lub w przypadku testamentu sporządzonego własnoręcznie koszt zdeponowania go u notariusza. Rejestr ten nie jest rejestrem państwowym. Działalność w oparciu o uchwałę nr VII/46/2011 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 4 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia rejestru testamentów i zasad jego funkcjonowania, uchwałę nr VII/72/2011 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 10 września 2011 r. w sprawie uruchomienia notarialnego rejestru testamentów oraz na podstawie regulaminu świadczenia przez Krajową Radę Notarialną usług w zakresie zapewnienia użytkownikom dostępu do rejestrów notarial-

nych, dokonywania wpisów w tych rejestrach i uzyskiwania wynikających z nich informacji, ustalonego zarządzeniem nr 5/2011 Prezesa Krajowej Rady Notarialnej z dnia 16 września 2011 r.

Mam 640zł emerytury (ZUS), jestem inwalidą (I grupa inwalidzka), jestem całkowicie niezdolny do pracy. Jakie świadczenia mogę otrzymać z pomocy społecznej i inne? Może przysługują mi jakieś dodatki z tytułu niepełnosprawności? Czy mogę uzyskać zasiłek, choćby celowy czy okresowy, ew. inne świadczenia?

Szanowna/y Pani/e jako osoba całkowicie niezdolna do pracy może Pan/i się starać o świadczenia z pomocy społecznej po spełnieniu przesłanek do ich uzyskania. W związku z tym m.in. przysługuje Panu prawo do zasiłku pielęgnacyjnego. Zgodnie z art. 16 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U z 2006 r. Nr 139, poz. 992) zasiłek pielęgnacyjny przysługuje osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 144,00 zł miesięcznie (art. 16 ust. 4 w/w ustawy). Może się również Pan/i ubiegać o świadczenia z pomocy społecznej wypłacane na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U z 2009 r. Nr 175, poz. 1362). Zgodnie z jej regulacjami, do świadczeń z pomocy społecznej należą świadczenia pieniężne (w tym: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki) oraz świadczenia niepieniężne (w tym: posiłki, odzież). Zasiłek stały przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej albo pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie, jest niższy od wymiaru określonego odpo-

E-PORADA

Skorzystaj z usług prawnika bez wychodzenia z domu!

W ramach projektu wdrożony został innowacyjny system poradnictwa internetowego – świadczonego przez utworzoną w tym celu e-kancelarię prawną. Do obsługi e-kancelarii zatrudniono zawodowych prawników – ekspertów z poszczególnych dziedzin prawa. Dzięki temu otrzymujecie Państwo usługę prawną na najwyższym merytorycznym poziomie – a wszystko to bez konieczności wychodzenia z domu !

Jak skorzystać z e-porady?

Aby skorzystać z e-porady należy wejść na stronę www.mamprawo.eu i kliknąć przycisk e-kancelaria. Zostaniecie Państwo przekierowani do specjalnie opracowanego formularza, który – dzięki systemowi odpowiedzi i wskázówek – pomorze Państwu zadać pytanie naszym ekspertom.

Maksymalny czas oczekiwania na e-poradę wynosi 3 dni robocze od momentu przyjęcia zgłoszenia lub uzupełnienia informacji/ dokumentów. Odpowiedź przyjdzie do Państwa na wskazany w zapytaniu adres e-mail, będzie do odbioru w Biurze w godzinach jego urzędowania lub przekazana telefonicznie. Szczegółowe informacje dotyczące funkcjonowania biur znajdują się na stronie projektu. ■

wiednimi przepisami. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Stosownie do art. 48 ustawy o pomocy społecznej osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Przyznanie niezbędnego ubrania następuje przez dostarczenie osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku. Pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.

Czy należy potrącić składkę ZUS od nagrody jubileuszowej, jeżeli pracownik otrzyma nagrodę w okresie krótszym niż 5 lat, ponieważ dostarczył dokumenty (praca w gospodarstwie rolnym) i okazało się że nagrodę za 40 lat pracy dostanie w okresie 2 lat od wypłacenia nagrody za 35 lat?

Szanowna/y Pani/e zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z dnia 18 grudnia 1998 r. (Dz.U. Nr 161, poz. 1106) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Nagrodą jubileuszową, taki warunek spełnia, gdyż w świetle art. 10 ust.1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj. Dz. U. z 2010 r.

Nr 51, poz. 307) jest przychodem ze stosunku pracy. Co do zasady wchodzi więc do podstawy wymiaru składek na ZUS. Od wspomnianej zasady przewidziane są wyjątki. Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt. 1 w/w rozporządzenia do grupy przychodów, które nie wchodzi do podstawy wymiaru składek są nagrody jubileuszowe (gratyfikacje), które według zasad określających warunki ich przyznawania przysługują pracownikowi nie częściej niż co 5 lat. W związku z powyższym, znaczenie ma uprawnienie do jej wypłaty a nie data wypłaty nagrody. Dlatego do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie wlicza się nagród jubileuszowych wypłacanych częściej niż co 5 lat, jeżeli wypłata tej nagrody następuje na skutek przedstawienia przez zatrudnionego dokumentów potwierdzających zatrudnienie, które wcześniej nie były brane pod uwagę przy ustalaniu prawa do nagrody.

Jestem zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Posiadam niewykorzystane urlopy za okres od 1 października 2008 do dzisiaj. Jakie mam uprawnienia względem pracodawcy?

Szanowna Pani, pracodawca jest obowiązany udzielić pracownikowi urlopu w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik uzyskał do niego prawo. Zgodnie z art. 168 Kodeksu pracy, urlopu niewykorzystanego w terminie należy pracownikowi udzielić najpóźniej do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego. Po upływie pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego pracownik może sądownie dochodzić udzielenia urlopu do czasu przedawnienia roszczenia o ten urlop. Zgodnie z art. 291 § 1 KP, roszczenia ze stosunku pracy ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Według uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 20 lutego 1980 r. (V PZP 6/79), mającej moc zasady prawnej, bieg przedawnienia roszczenia pracownika o urlop wypoczynkowy rozpoczyna się ostatniego dnia roku kalendarzowego, w którym pracownik nabył prawo do urlopu (art. 291 § 1 w zw. z art. 161 k.p.).

W uzasadnieniu stwierdzono, że przedawnienie roszczenia o urlop niewykorzystany zgodnie z planem urlopów rozpoczyna bieg z ostatnim dniem pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego, gdy terminu wykorzystania urlopu nie wyznaczono lub przesunięto go poza pierwszy kwartał następnego roku kalendarzowego. W związku z niewykorzystaniem urlopu wypoczynkowego ma Pani również prawo dochodzić ekwiwalentu pieniężnego zamiast niewykorzystanego urlopu. Przesądza o tym orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym nie można czynić zarzutu nadużycia prawa pracownikowi żądającemu ekwiwalentu za zaległy urlop wypoczynkowy (art. 8 w zw. z art. 171 § 1 k.p.), jeżeli nie miał możliwości skorzystania z urlopu udzielonego mu przez pracodawcę w terminie do końca pierwszego kwartału następującego po roku nabycia prawa do urlopu wypoczynkowego. Niezależnie od powyższego wskazuję, że niewywiązanie się z obowiązku udzielenia urlopu wypoczynkowego do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego stanowi podstawę odpowiedzialności pracodawcy, w tym odpowiedzialności z tytułu wykroczenia przeciwko prawom pracownika.

Jakie są zasady wykupu mieszkania z Urzędu Miasta od "Nieruchomości Puławskich", do którego dysponuje się lokatorskim prawem do lokalu (na skutek dawnego przydziału z UM) i ustanawiania na nim odrębnej własności?

Szanowna Pani / Szanowny Panie, Zasady sprzedaży - ustanowienia własności - lokalu należącego do gminy Miasto Puławy określa m.in. ustawa o gospodarce nieruchomościami, w tym art. 34 i 35 ustawy (są to przepisy określające zasady sprzedaży, w tym tryb postępowania, nadto prawo pierwszeństwa wykupu dla dotychczasowych najemców), nadto postanowienia uchwały rady miasta Puławy – uchwała nr XLVII/458/10 dotycząca zasad udzielania bonifikaty w przypadku wykupienia lokalu na własność. Celem pozyskania na własność lokalu należy w pierwszej kolejności złożyć stosowny wniosek w urzędzie

dzie miasta. Następnie rada miasta winna podjąć uchwałę o wyrażeniu zgody na sprzedaż lokalu – informacja taka winna być co do zasady wywieszona do publicznej wiadomości. Pani / Panu jako najemcy przysługuje pierwszeństwo w wykupie lokalu, po cenie stosownie do wymienionej wyżej uchwały obniżonej o bonifikatę sięgającą 80 lub 90 procent wartości lokalu (przy wykupie co do zasady jest to 80% wartość). Następnie pomiędzy Panią / Panem, a gminą (miastem Puławy jak właścicielem) zawierana jest notarialna umowa sprzedaży wykupywanego lokalu – będąca de facto umową o ustanowienie odrębnej własności, tu zasady ustanowienia odrębnej własności określa ustawa o własności lokali.

Kupiłam samochód za 2500 zł i pożyczyłam go koledze, który rozbił samochód, ja nawet nie zdążyłam przerejestrować tego samochodu na siebie (mam tylko umowę sprzedaży), kolega nie chce mi oddać pieniędzy? czy mogę je jakoś wyegzekwować? czy uda się to zrobić bez sądu?

Szanowna Pani, obawiam się, że bez pomocy sądu Pani starania o zwrot wartości pojazdu (czy też kwoty odpowiadającej wysokości poniesionej szkody) mogą być bezowocne. Na gruncie prawa cywilnego Pani kolega wyrządził Pani szkodę i obowiązany jest do jej naprawienia. Przede wszystkim postępowania sądowego może Pani spróbować skorzystać z pomocy profesjonalnego pełnomocnika (adwokata, radcy prawnego, względnie innych podmiotów świadczących usługi prawne), który wystosuje do kolegi wezwanie do zapłaty. Zdarza się, że dłużnicy poczuwają się do swojej odpowiedzialności widząc pisma kierowane w Pani imieniu przez prawnika. Jeżeli jednak i to działanie nie przyniesie pożądanego skutku to innej drogi poza sądową oświadczenie nie widzę. W mojej ocenie Pani ewentualne powództwo w sądzie ma szanse powodzenia. Należy jednak wykazać fakt bycia właścicielem uszkodzonego pojazdu, wyrządzenie szkody w Pani majątku przez kolegę (czyli uszkodzenie przez niego pojazdu) oraz wysokość szkody.

Jakie są możliwości prawne uzyskania świadectwa pracy z archiwum? Uzyskałam informację, że za pośrednictwem sądu, ale w jakim postępowaniu? Jak to zgłosić?

Szanowna Pani, na stronie www.zus.pl w dziale „świadczenia” i dalej w dziale „Baza zlikwidowanych lub przekształconych zakładów pracy” może Pani uzyskać informację na temat miejsca przechowywania dokumentacji osobowej lub osobowej i placowej pracowników zlikwidowanych zakładów. Po uzyskaniu informacji, składa Pani podanie do właściwego archiwum, w którym przechowywane są Pani świadectwa pracy.

Czy nadzór budowlany może ukarać obu współwłaścicieli budynku, w sytuacji gdy tylko jeden dokonał ocieplenia budynku niezgodnie z prawem budowlanym

Szanowna Pani, docieplanie budynku, zgodnie z art. 29 ust. 2 pkt. 4 ustawy – Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (tj. Dz. U z 2010 r., Nr 243, poz. 1623) nie wymaga pozwolenia na budowę przy wysokości budynku do 12 m, pod warunkiem nie budowania wiatrołapów, lecz tylko samego zgłoszenia. W związku z tym, zgodnie z art. 93 ust. 9b kto zmienia sposób użytkowania obiektu budowlanego lub jego części bez wymaganego zgłoszenia podlega karze grzywny. W przedstawionej przez Panią sytuacji obydwaj właściciele budynku, mogą zostać ukarani karą grzywny.

Moja Mama 40 lat temu kupiła nieruchomość zabudowaną bez zachowania aktu notarialnego. Teraz chciałaby przekazać ją aktem darowizny na moją rzecz. Co można zrobić w tej sytuacji? Czy może złożyć wniosek o stwierdzenie nieruchomości?

Szanowna Pani, W mojej ocenie obecnie należy przeprowadzić postępowanie sądowego

które wynikiem będzie wydanie orzeczenia o zasiedzeniu nieruchomości. Zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego, w tym art. 158 w związku z art. 73 § 1, umowa przeniesienia własności nieruchomości nie zawarta w formie aktu notarialnego jest nieważna. Jakikolwiek więc obecnie czynności mające na celu przeniesienie własności nieruchomości (np. wskazana darowizna) będą również nieskuteczne. Jak wskazuje z kolei art. 172 kodeksu cywilnego posiadacz nieruchomości (czyli osoba sprawująca pieczę nad nieruchomością, władająca nią jak właściciel) niebędąca jej właścicielem (wobec prawa tak sytuacja miała miejsce) nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat trzydziestu. Pani mama jest wedle przepisów traktowana jako posiadacz nieruchomości w tak zwanej złej wierze, co jest spowodowane niezachowaniem wymaganej formy dla przeniesienia własności nieruchomości. Wobec powyższego, Pani mama może zatem złożyć wniosek o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości. W mojej ocenie zaś nie mają Panie innego wyjścia, jeżeli jest potrzeba dokonywania czynności rozporządzających nieruchomością.

Czy fundusz alimentacyjny wypłaci mi zaległe alimenty na dzieci, za czas gdy kormownik prowadził bezskuteczną egzekucję?

Szanowna Pani, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże w kwocie nie wyższej niż 500 zł. Nadto, na podstawie art. 18 ust. 1 prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego ustala się na okres świadczeniowy poczynawszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do właściwego organu, nie wcześniej niż od początku okresu świadczeniowego do końca tego okresu. Nie ma możliwości ustalenia prawa do świadczeń wstecz, a zatem nie może Pani dochodzić wypłaty z funduszu alimentacyjnego zaległych alimentów.

Biura Porad Prawnych i Obywatelskich

PUŁAWY

ul. Lubelska 2C/14 (II p.)
tel.: (81) 881 05 85
pulawy@mamprawo.eu

KRASNYSTAW

pl. 3-go Maja 18
tel.: (82) 576 00 20
krasnystaw@mamprawo.eu

KRAŚNIK

ul. Kościuszki 7a
tel.: (81) 821 02 96
krasnik@mamprawo.eu

ŚWIDNIK

ul. 3 Maja 3/2
tel.: (81) 751 68 21
swidnik@mamprawo.eu

Biura czynne od poniedziałku
do piątku od godziny 8.00

Aktualny harmonogram prac
poszczególnych biur na stronie
www.MamPrawo.eu

BIŁGORAJ

ul. Kościuszki 31 (I p.)
tel.: (84) 686 01 31
bilgoraj@mamprawo.eu

OPOLE LUBELSKIE

ul. Kościuszki 5/1 (lp.)
tel.: (81) 827 33 40
opole@mamprawo.eu

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych

z siedzibą w Lublinie od roku 1995 aktywnie działa na rzecz rozwoju polskich samorządów, firm, instytucji i osób fizycznych. SIS realizuje projekty o zasięgu regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym.

wywnia koncepcji projektów inwestycyjnych, sporządzania wniosków o dofinansowanie i niezbędnych załączników, tworzenia studiów wykonalności, analiz oddziaływania na środowisko, budowania partnerstw lokalnych. Uczymy także jak opracowywać dokumenty strategiczne, będące podstawą pozyskiwania środków – strategię rozwoju lokalnego, strategię zrównoważonego rozwoju czy strategię marketingu regionalnego. Jesteśmy praktycznymi realizatorami projektów finansowanych ze środków UE – tylko w latach 2005-2011 pozyskaliśmy na własne projekty ponad

Szczególną uwagę przykładamy do rozwoju współpracy z naszym wschodnim sąsiadem – Ukrainą. Stowarzyszenie podpisało porozumienia partnerskie z wieloma miastami i obwodami na Ukrainie m.in. z obwodem Lwowskim, Wołyńskim, Iwanofrankowskim, Odeskim i Ługańskim. Efektem tego partnerstwa są wspólne projekty szkoleniowo-doradcze, których celem jest zwiększenie sprawności instytucjonalnej samorządów Ukrainy oraz wymiana doświadczeń pomiędzy samorządowcami polskimi i ukraińskimi.

SIS wspiera rozwój instytucjonalny samorządów w Polsce i innych krajach Europy Środkowowschodniej. Prowadzimy na ich rzecz m.in. szkolenia specjalistyczne, doszkalające i podnoszące poziom kompetencji urzędników, wdrażamy systemy zarządzania jakością ISO, pomagamy budować punkty obsługi klienta i wdrażać systemy informacyjne usprawniające obsługę mieszkańców.

SIS pomaga samorządom i instytucjom w zakresie pozyskiwania środków z funduszy Unii Europejskiej. Szkolimy pracowników administracji i instytucji w zakresie opraco-

30 milionów złotych. Dzięki temu możemy przekazywać nie tylko wiedzę teoretyczną, ale także nasze praktyczne doświadczenia.

SIS jest inicjatorem licznych projektów ukierunkowanych na rozwój integracji europejskiej i współpracy transgranicznej.

SIS realizuje też projekty z zakresu promocji dobrych praktyk i międzyinstytucjonalnej wymiany doświadczeń.

W 2006 roku SIS zrealizował – w ramach wygranego konkursu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego – produkcję telewizyjną

dla TVP 2 obrazującą w jaki sposób skutecznie aplikować o fundusze strukturalne.

Stowarzyszenie jest aktywną instytucją rynku pracy. W ramach programów POKL organizuje bezpłatne szkolenia zawodowe, podnoszące kwalifikacje, a także studia podyplomowe w partnerstwie z lubelskimi uczelniami wyższymi. SIS pomaga osobom bezrobotnym, zagrożonym utratą pracy, wspiera osoby z terenów wiejskich, aktywnie działa na rzecz promowania kształcenia ustawicznego dorosłych. W latach 2005-2011 przeszkoliliśmy w całym kraju ponad 3000 osób.

SIS wspiera obszary wiejskie i rolnictwo. Świadczy usługi doradcze w ramach Instytutu Doradztwa Rolniczego. Od 2001 roku SIS jest także wydawcą bezpłatnego czasopisma „EkoRolnik”, które służy promocji nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań w rolnictwie, w tym w zakresie pomocy finansowej z UE oraz stanowi kompendium wiedzy na temat środowiska naturalnego i wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

SIS wspiera rozwój społeczeństwa obywatelskiego i buduje państwo prawa. Świadczy

na rzecz mieszkańców regionu bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie, rozwija innowacyjny system bezpłatnych e-porad, wydaje publikacje promujące postawy obywatelskie i podnoszące świadomość prawną obywateli.

WAŻNIEJSZE OSIĄGNIĘCIA SIS

- Ponad 3000 przeszkolonych osób w kraju i zagranicą
- Dwadzieścia zrealizowanych projektów na terenie całego kraju – w Warszawie, Lublinie, Łodzi, Szczecinie, Gdańsku
- 11 projektów w realizacji w tym: szkolenia, studia podyplomowe, poradnictwo prawne, staże
- Zadania realizowane na zlecenie takich instytucji jak: MSWiA, MRR, MPiPS, MSZ, PARP
- Własne publikacje, projekty filmowe, rozwiązania informacyjne i wiele innych.

W następnym numerze między innymi:

- Komornik u drzwi – co wtedy?
- Kłopotliwy spadek- jak ograniczyć odpowiedzialność?
- Wcześniejsze emerytury „cywilne” i „mundurowe”
- Dłużnik alimentacyjny
- Najem okazjonalny
- Środki na koncie po naszej śmierci - co się z nimi dzieje?
- Dotacja z UE- na co i jak ją pozyskać?
- Rozliczanie inwestycji z UE - jak uniknąć kosztownej „wpadki” przy wydawaniu unijnej dotacji?
- Zasada „cross compliance” w rolnictwie - powiązanie wysokości dopłat ze spełnieniem określonych wymogów
- Kolejna porcja e-porad „z życia wziętych”

Studia podyplomowe IT/ICT

dla pracowników przedsiębiorstw z województwa lubelskiego

2 semestry na kierunkach:

- **SYSTEMY INFORMATYCZNE I TECHNOLOGIE MOBILNE**
- **TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE I MULTIMEDIA**

Studia kończą się uzyskaniem dyplomu Politechniki Lubelskiej

80% DOFINANSOWANIA
Z UNII EUROPEJSKIEJ

podyplomoweIT@sis-dotacje.pl tel: 81/ 53 43 203

www.sis-dotacje.pl/podyplomoweIT

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - najlepsza inwestycja
 Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
 W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**STOWARZYSZENIE INICJATYW
SAMORZĄDOWYCH**

BEZPŁATNE SZKOLENIE

Nowoczesne kadry budowy Szerokopasmowej Sieci Polski Wschodniej

W RAMACH PROJEKTU OFERUJEMY:

- **MIĘDZYNARODOWY CERTYFIKAT INSTALATORA SIECI ŚWIATŁOWODOWYCH - FIBER OPTICS ASSOCIATION**
- **ZAJĘCIA W SYSTEMIE WEEKENDOWYM**
- **KOMFORTOWE WARUNKI - hotel i wyżywienie**
- **WYKWALIFIKOWANĄ KADRĘ TRENERSKĄ**
- **UPRAWNIENIA SEP**

informacje:

Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych
 ul. Narutowicza 56A, 20-016 Lublin

tel./fax: 81 / 53 43 203
info@sis-dotacje.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek - najlepsza inwestycja
 Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
 W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

POTRZEBUJESZ POMOCY PRAWNEJ ?

MAM § PRAWO

BIŁGORAJ
KRASNYSTAW
KRAŚNIK
OPOLE LUBELSKIE
PUŁAWY
ŚWIDNIK

ZGŁOŚ SIĘ DO JEDNEGO Z NASZYCH BIUR !

STOWARZYSZENIE INICJATYW SAMORZĄDOWYCH

ul. Narutowicza 56a, 20-016 Lublin
tel./ fax: 81 53 43 203,
www.mamprawo.eu

e-mail: info@sis-dotacje.pl
www.sis-dotacje.pl